

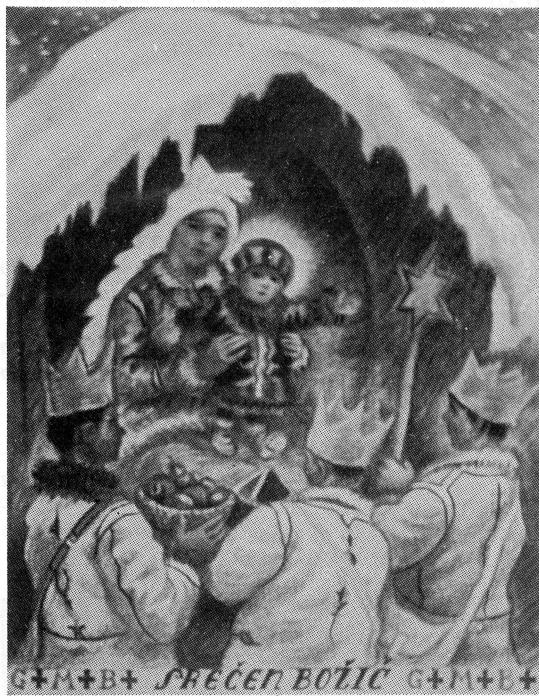
Vestnik

"Registered by Australian Post —
Publication No. VAW 1215"

»MESSENGER« GLASILO SLOVENCEV V AUSTRALIJI

LETNIK XXVIII štev. 12

DEC 1983

December 1983.

Skoraj je že leto za nami, leto sodelovanja med klubi in doma pri gradnji raznih projektov in del. Za nami je prvi kulturni večer z nastopom šolske mladine, odraslih, naših mamic, našega pevskega zbora in tako dalje. Še so topli spomini na naše goste iz domovine, na vesele zvoke Planšarjev in Ljubljanskega okteta. Veliko dela je za nami in tudi veliko lepih spominov in upam, da se nam bodo v novem letu pridružili tudi tisti kateri iz kakršnihkoli vzrokov niso mogli to storiti do sedaj, saj le v složnosti in s sodelovanju bomo močni in uspešni pri našem delu. Hvala vsem voditeljem sekcij Slovenskega društva Melbourne in članom za dosedanje delo in pomoč. V svojem imenu in v imenu glavnega odbora S.D.M. želim veselne božične praznike in srečno novo leto 1984 vsem članom, prijateljem in rojakom širnega Melbournia in Viktorije.

Peter Mandelj,
Predsednik S.D.M.

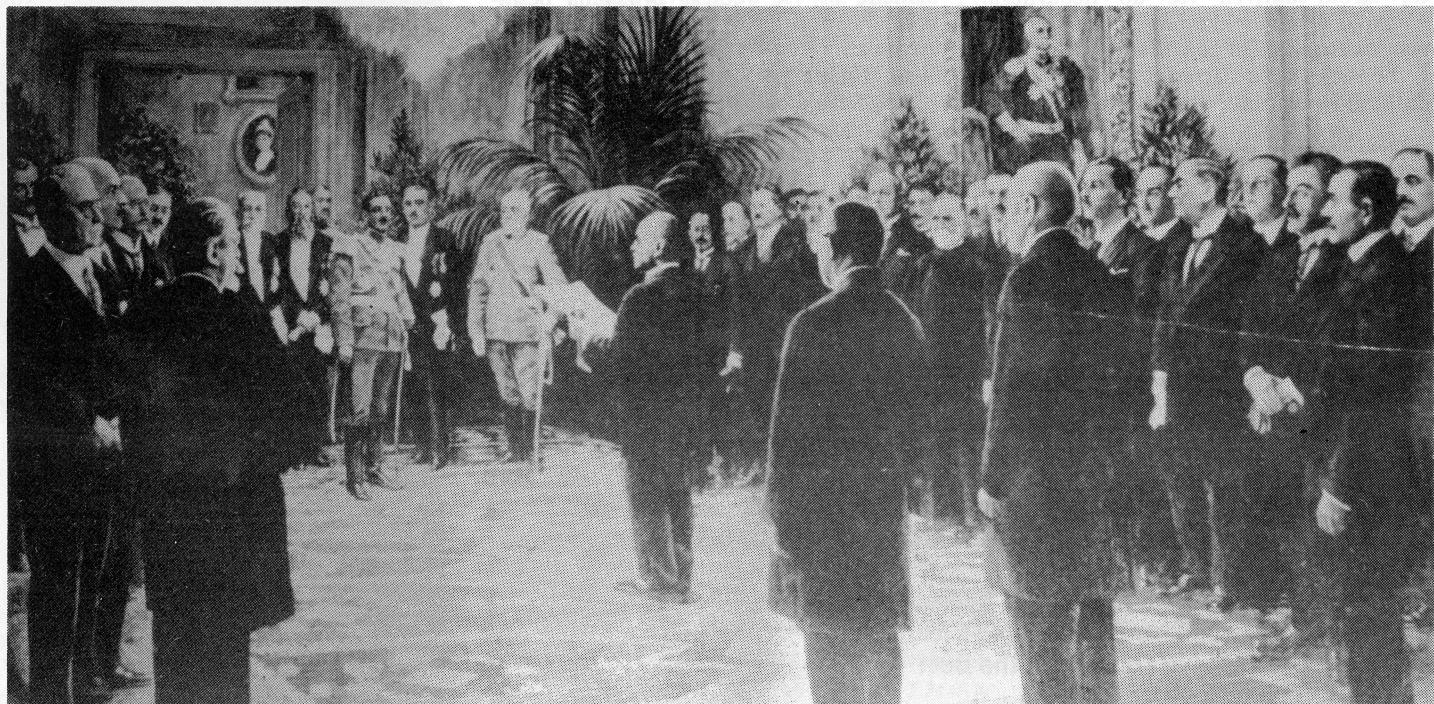
ZGODOVINSKA DEJSTVA

Dve važni obletnici smo imeli v letu 1983.

1. decembra je minulo 65 let od kar je bila na kraljevskem dvoru v Beogradu proglašena Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

29. novembra pa je bilo 40 let od kar so v Jajcu na seji AVNOJ-a položili temelje drugi Jugoslaviji.

Tudi če kdo gleda na te dogodke z mešanimi občutki, mora vendar priznati, da so to zgodovinska dejstva, neizmernega in usodnega pomena v življenju slovenskega naroda.

URADNA SLIKA PROKLAMACIJE KRALJEVINE SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV 1. Decembra 1918. Dr. A. Pavelič, podpredsednik Narodnega Sveta Srbov, Hrvatov in Slovencev čita pred tedanjim regentom, kasnejšim kraljem Aleksandrom I. deklaracijo o ujedinjenju z kraljevinou Srbijo.

DOGOVOR O USTANOVITVI PRVE JUGOSLAVIJE. Člani vlade kraljevine Srbije in Jugoslovanskega odbora na Krfu leta 1917. Tretji od leve sedi predsednik odbora dr. Trumbić, poleg njega na njegovi levici pa Nikola Pašić, predsednik srbske vlade. Od Slovencev je bil v odboru dr. Bogumil Vošnjak.

KOVAČI DRUGE JUGOSLAVIJE. Na sliki so : Drugi od leve Ranković, sledi Djilas, Tito, Žužović, Hebrang, Pijade in Kardelj.

LEON ŠTRUKELJ – 85 LETNIK

Leon Štrukelj, ki je pred 60 leti kot prvi Slovenec in prvi jugoslovanski športnik osvojil na olimpijskih igrah v Parizu zlato kolajno je v preteklem mesecu praznoval svojo petinosedesetletnico v odlični zdravstveni kondiciji.

Po uspehu v Parizu je nadaljeval svojo telovadno karijero uspešno še na olimpijskih igrah v Amsterdamu in Berlinu in na raznih drugih svetovnih prvenstvih. Nabral si je tako veliko število športnih odličij kot še noben Slovenec.

Po poklicu je pravnik in je bil tudi v tej stroki aktiven vse do nedavnega.

Svojo športno karijero je pričel v Novem mestu, končal pa v Mariboru.

Sedaj posveča največ časa zbiranju podatkov o vseh olimpijskih igrah na katerih

V nedeljo 18. dec. je nenadoma umrl zadet od srčne kapi Tone Ludvik v 56 letu starosti. Do svoje prezgodnje smrti je vestnik opravljal podpredsednikove dolžnosti na slovenskem klubu Jadran. Člani uredniškega odbora "VESTNIK" izrekajo globoko sožalje vsem svojcem in prijateljem pokojnika.

V ponedeljek 12. decembra so v kremljoriu Springvale upepeljili zemske ostanke Antona Špiljaka, ki je za vedno zatisnil oči v četrtek 8. decembra, ko mu je dokončno odpovedalo srce. Pokojnik, ki je nedavno slavil svoj 70. rojstni dan je bil rodom iz Celja. V predvojni Jugoslaviji je služil kot poklicni oficir v planinskih odredih na Gorenjskem, po prihodu v Avstralijo je bil zaposlen na železnici Viktorije vse dokler mu ni pred kakimi 15 leti srce pričelo delati težav.

Pogreb je bil privatnega značaja in so se ga udeležili le najbližji prijatelji.

je sodeloval. To svoje delo opravlja s tako natančno doslednostjo, da bo zgodovinarjem telesne vzgoje in športa v Sloveniji pripravil izredno pomembno in dragoceno gradivo, ki bo imelo tudi mednarodno vrednost.

V priznanje za njeno odlično znanje slovenskega jezika ter njeno ljubezen do vsega kar je slovenskega, do naših običajev in pesmi je na "Vestnikovem večeru" dne 12. novembra uredniški odbor Vestnika poklonil gospe Sherill Šraj knjigo zbranih pesmi Berta Pribca "Bronasti tolkač".

Ta prva slovenska knjiga tiskana v Avstraliji dobiva radi njene maloštevilne naklade in vse večjega priznanja pesniških vrednot g. Pribca, stalno na svoji vrednosti.

G. Pribac pa je za gospo Šraj vpisal v knjigo svoje osebno posvetilo.

THE COMBINED RAGE

Be it Rap or Disco
Rock 'n' Roll or Punk
New Wave or Funk
We have Music with Lots of Spunk

If "Boy George" Grabs Your Taste
And if You Think 'Ac/Dc' are Ace
The 'Stones' surely won't go to Waste.

Whatever Your Scene
Come Grubby or Clean
It's gonna be the Best
DISCO
You've ever seen !!!

On: Jan
At: S.D.M. Eltham, 82 Ingrams Rd., Research.
Start: 7.30 p.m.
Cost: 5.00 Dollars

Door prizes will be awarded. Prizes for best dressed Male and Female will be given out.

This Disco is being organised by
S.D.M., PLANICA AND JADRAN YOUTH CLUBS

NOVOLETNA
Janez Kačar

V preteklost staro leto je zdrknilo, minilo je, se ne povrne več. Spominov meni mnogo je pustilo, veselih malo, žalostnih prevč.

*Ali bo zdravja polno novo leto,
mi bo prineslo srečo in denar?
Morda še kar imam, mi bo odvzeto,
da revež večji bom kot še nikdar.*

*Ni važno, kaj z menoj se bo zgodilo,
ko pride žemlja znova naokrog.
Edino glavno naj bi se spomnilo,
da bil bi leto bliže Tebi, Bog.*

Gospa Vladislava Nikolič naša določljivna naročnica je po povratku iz obiskev pri svojih v Sloveniji morala v bolnišnico, kjer se je morala podvreči težki in komplikirani operaciji. Sedaj se nahaja v bolnišnici za okrevajoče v Caulfieldu. Želimo ji, da ne bo več dolgo ko bo spet toliko močna, da ji ne bo več potrebnata zdravniška nega.

V svoji prodajalni imata na razpolago žensko modno konfercijo od ekskluzivnega večernega oblačila do kvalitetnega oblačila za vsak dan in to za mlajšo in starejšo generacijo.

Pri naslednjem nakupu svoje obleke se kar oglasite v tej prodajalni, kjer se boste lahko pogovorili v slovenščini in verjetno našli kaj, kar vam bo prišlo prav za katerokoli priložnost.

Srebrno poroko sta v prisotnosti svojih številnih prijateljev proslavila v soboto 17. decembra naša zvesta člana in podpornika Ana in Saša Erič.

Šampanjec je tekkel kot iz vodnjaka in donela je pesem ter odmeval smeh vse do jutranjih ur.

Po mladostnem izgledu obeh slavljenec bi človek dejal, da sta se poročila že v svojih šolskih letih in da obstoji velika možnost, da bosta videla tudi svojo zlato poroko. Vsaj tako jima vsi želimo.

Photo courtesy of Rex Studios, Brunswick

26. novembra sta se poročila naša Irena Birsa in Karli Škofic.

Po cerkvenem slavju smo se zbrali na slovenskem gričku v Elthamu, v prostorih Slovenskega društva Melbourne in tam sprejeli novoporočenca.

Vsi smo bili prijetno presenečeni ob lepo okrašeni dvorani. Po uvodnih besedah g. Stanka Prosenaka smo se vsi počutili kot velika družina, ki se je zbrala, da praznije vesel dogodek.

Hrana je bila izvrstna, postrežba točna in prijazna. (Kje ste dobili toliko mladih in čednih deklev in fantov). "Planinka" je s svojimi melodijami poskrbela za prijetno domače vzdušje.

Med gosti je bilo precej ljudi tujega porekla. Vsi so bili mnenja, da tako domače in lepe gostije ne pomnijo.

Radi bi se zahvalili gospodu Prosenaku ki je vodil vse slavje s svojim duhovitim čutom za smeh. Prav tako gospe Mariji Cvetko za ukusno pripravljeno hrano, posebno za "štrudelj" in "flancate". Enako vsem gospem in gospodičnam, ki so pomagale v kuhinji.

"Planinka" hvala za prijetno glasbo, ki je še nas stare spravila na plesišče. Težko se je spomniti vseh, ki so na kakršenkoli način pripomogli k lepo uspešemu slavju. Prav lepa hvala vsem!

Še posebno zahvalo bi radi izrekli Slovenskemu Društvu Melbourne, ki nam je dalo na razpolago svoje prostore na gričku.

Družini Birsa in Škofic

KNJIŽNICA S.D.M.

Knjižnica S.D.M. je bila uradno odprta v nedeljo 20. novembra 1983.

Popoldne okoli pete ure se je zbrala ob vhodu v knjižnico, ki se sedaj nahaja v bivši pisarni S.D.M. v domu na Elthamskem slovenskem hribu, kar precejšnje število ljudi. Po pozdravnem nagovoru predsednika S.D.M. g. Petra Mandelja je ga Helen Zibell uradno odprla knjižnico s tem, da je odgrnila zastorček na spominski plošči.

Mala Andreja Hojak je nato brezhibno deklamirala izvleček iz slovenske pro-

ze pod naslovom: Slovenska beseda.

Predsednica STAV-a, ga. Aleksandra Ceferin je nato orisala potek delovanja in probleme v zvezi z tukajšnjim uveljavljjanjem slovenščine.

Ob koncu pa se je ga Milena Brgoč, zahvalila vsem, ki so ji pomagali pri vzpostavni in reorganizaciji knjižnice.

Omembe vredna je tudi razstava ter izdelovanje ročnih del ki so ga predstavile gospe: Marija Mertik, Marta Stoklas, Marija Uršič, Cvetka Hojnik, Jelka Pirnat, Anica Kodila in Milka Oblak.

NAŠA NOVA KNJIŽNICA

Na dvajsetega novembra je bila knjižnica pri Slovenskem Društvu Melbourne uradno odprta. Odprla jo je ga. Helen Zibell, knjižničarka iz državne knjižnice v Elthamu.

Prav ideja o knjižnici je bila objavljena v prvem slovenskem časopisu VESTNIK septembra 1955, pod naslovom:

Knjižnica

'Naš sodelavec g. Polajnar Edi, je kljub temu, da mu njegov posel jemlje mnočasa, ponudil klubu, da organizira prvo slovensko javno knjižnico v Avstraliji.

Mnogi izmed nas bi radi čitali slovenske knjige, pa jih nimajo. Mnogi jih imajo, pa tudi te jih leže morda mesecu nedotaknjene po omara.

Zato se obračamo na vse in vsakogar s prošnjo: Poklonite ali prodajte slovenskemu klubu ako morete vsaj eno slovensko knjigo za začetek.

Cim bomo imeli dovolj knjig in vse pripravljeno bomo obvestili preko Vestnika. Knjige si boste lahko izposojali tudi po pošti. Imena darovalcev bomo objavili.'

Seveda je knjižnica takrat začela z majhnim številom knjig in verjamem, da se mnogo spominjajo, da so se knjige v prvih prostorih slovenskega kluba v Carltonu že lahko izposojale.

Lahko si mišlimo kako so skrbeli in se trudili za slovensko književnost že v samem začetku obstoja Slovenskega kluba Melbourne, sedaj že pokojni g. Polajnar in kasneje tudi drugi, zato jim najlepša hvala.

Ob preselitvi društva v nove prostore so knjige bile precej časa v zabojih. Bilo je drugega dela dovolj. Ni bilo denarja niti prostora za knjižnico. Kakor za vse je prišel čas tudi za to. Knjige so bile ponovno zaporedno oštevilčene leta 1978. Naj povem, da pri tem oštevilčenju je veliko knjig manjkalo, čeprav so vse nosile žig slovenskega kluba Melbourne. Za obžalovati je, da se knjige izgubijo, oziroma, da jih izposojevalci ne vrnejo.

Povpraševanje po knjigah se je večalo, nekateri so knjige poklonili knjižnici nekaj knjik pa je tudi društvo nabavilo. Začela se je slovenska šola in nabavljenie so bile otroške knjige in šolsko gradivo.

Zaradi lepšega pregleda in prave ureditve so bile knjige leta 1982 ponovno vštevilčene in razdeljene. Sedaj se uporablja "Dewey decimal classification", kateri je uведен v šolskih in državnih knjižnicah.

Izbira knjig je kar dostenjna že danes. Do sedaj je vknjiženih 730 knjig, ki obsegajo, epiko, zgodovino, zemljepis, biografijo, poezijo, potopise, glasbo, otroško, mladinsko in versko tematiko; igre, drame, znanstvene in knjige v tujih jezikih; slovenske knjige v prevodih,

slovenske izdaje v angleškem jeziku ter referenčni oddelek, ki je na razpolago studentom in ostalim, ki želijo podatke o gotovi snovi. Knjižnica razpolaga tudi s slovenskim tiskom; to so revije, kolekcije, časopisi iz Avstralije, Evrope in obeh Amerik.

Knjige si lahko sposodi vsak, ne glede na to ako je član S.D.M. ali ne.

Izposojanje knjig je brezplačno; potreben je le vpis, ki se uredi z osebo odgovorno za knjižnico ter prijavni znesek, ki je sedaj 50 centov.

Če se knjiga v določenem času ne vrne, to je v dobi enega meseca, se plača po 10 centov na teden.

Sedaj knjižnico uporablja vedno več ljudi. Starejši radi posegajo po knjigah, saj s knjigo in slovensko besedo si pričarajo nazaj košček domačega, kar nam je vsem tako ljubo. Tako tudi otroci. Posebno otroci slovenske šole posegajo po pravljicah in slikanicah ter slovenskih berilih in si s tem bogatijo slovenski besedni zaklad. Marsikdo isče v knjigah slovenske kraje in njih zgodovino.

Knjižnica se vzdržuje s prostovoljnim delom. Veselje je plačilo, če je veliko izposojevalcev knjig. Radi pa vidimo, če kdo daruje knjigo, kajti denarja za nabavo knjig, ki bi jih želeli ni nikoli dovolj.

Največ knjig je plačanih od zvestih članov S.D.M. in samega društva. Veliko knjig pa so podarili člani, kakor tudi nečlani društva. Dobili pa smo tudi jene knjige iz Slovenije.

Vsem, ki želijo obdržati slovensko književnost v Avstraliji najlepša hvala.

V priznanje za trud k uspehu knjižnice S.D.M. nosi vsaka knjiga ime tistega, ki jo je daroval ali zanjo plačal.

V svojem imenu in v imenu S.D.M. hvala za prispevek knjižnici ge. N Roeder, ki je daroval Š Dolarje in ge. Srnec za 4 Dolarje. Za darovane knjige pa najlepša hvala Cvetki Hojnik, Stanku Prosenak, Mariji Kramar, Danici Kozole, Dragi Gelt, Tanji Brgoč, Edvardu Brgoč, Vladislavi Nikolič in Slovenski Izseljenški Matici za otroške igrice ter notne mape za pevski zbor.

Najlepša hvala tudi članom S.D.M., ki so plačali naročene knjige: F. Jelovčan 100 Dolarjev, D. Stavar 9 Dolarjev, P. Kalister 7 Dolarjev, E. Hojak 17 Dolarjev, V. Lampe 18 Dolarjev, M. Krnel 23 Dolarjev.

Ker smo že pri koncu leta naj vam zahujem veselle božične praznike ter srečno in veselo noov leto 1984.

Milena Brgoč.

Najlepša hvala tudi Nevi Kastelic, Sandri Krnel, Dragici Gelt, Mariji Oppelt za njihovo veliko pomoč pri knjižnici. Enako tudi hvala g. Arnušu in vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli k uspehu naše knjižnice.

SPOSОJЕНО TRNJE

Precej smo, bratje, debeli, ker se stalno hranimo z oblubami.
(iz Večernih novosti)

Dosti smo slišali o sovražnih, govorite malo še o sebi.
(iz potiske)

Dobri kažipoti ničemur ne služijo ob slabih poteh.
(iz Ježa)

Tiste šale, kje smo vse mi prvi na svetu, so bile zares šale.
(iz Ježa)

Večkokrat zapeta, je tudi dobra pesem dolgočasna.
(iz Ježa)

Kako zagotoviti delavsko večno v partiji? Enostavno. Pomestiti iz nje – vse nedelavce.
(iz Ježa)

PRVA SLOVANSKA TISKANA KNJIGA

Pol tisočletja je minilo odkar je bila tiskana prva slovanska knjiga in to je bil staroslovanski glagolski misal.

Datum dokončnega tiska je natančno poznan: 22. februar 1483. Kljub vsemu raziskovanju pa se ni bilo mogoče ugotoviti kje je bil misal tiskan in kdo je to delo opravil.

Kakor pri mnogih starih rokopisih in knjigah se tudi avtorji misala niso hoteli bahati s svojim delom, da ne bi izgubili "večnega plačila".

Nedvomno pa je, da je jezikovna in vsebinska oblika tiskanega misala nastala nekje v Istri, in sicer na osnovi rokopisnega misala kneza Novaka iz 14. stoletja.

Tiskarsko je misal vrhunski dosežek, kar nam dokazuje s kako veliko ljubezijo so se tiskarji lotili svojega dela, ki je nastalo komaj nekaj desetletij po tem ko je Gutenberg izumil tiskarski stroj.

Ta prva slovanska knjiga, tiskana v glagolici je zagledala dan isto kot prve knjige na Dunaju pa desetletja pred prvimi tiskanimi knjigami v Moskvi in celo Berlinu.

To delo glagoljašev dokazuje, da so bili tesno povezani s tedanjim kulturnim življenjem v Evropi. Tudi to, da so kot prvo knjigo izbrali misal je znamenje povezave s celotno cerkvijo rimskega obreda, v kateri se je ta oblika misala začela tudi širiti s tiskom. Latinski misal pa je bil prvič natisnjen komaj enajst let pred glagolskim v letu 1472.

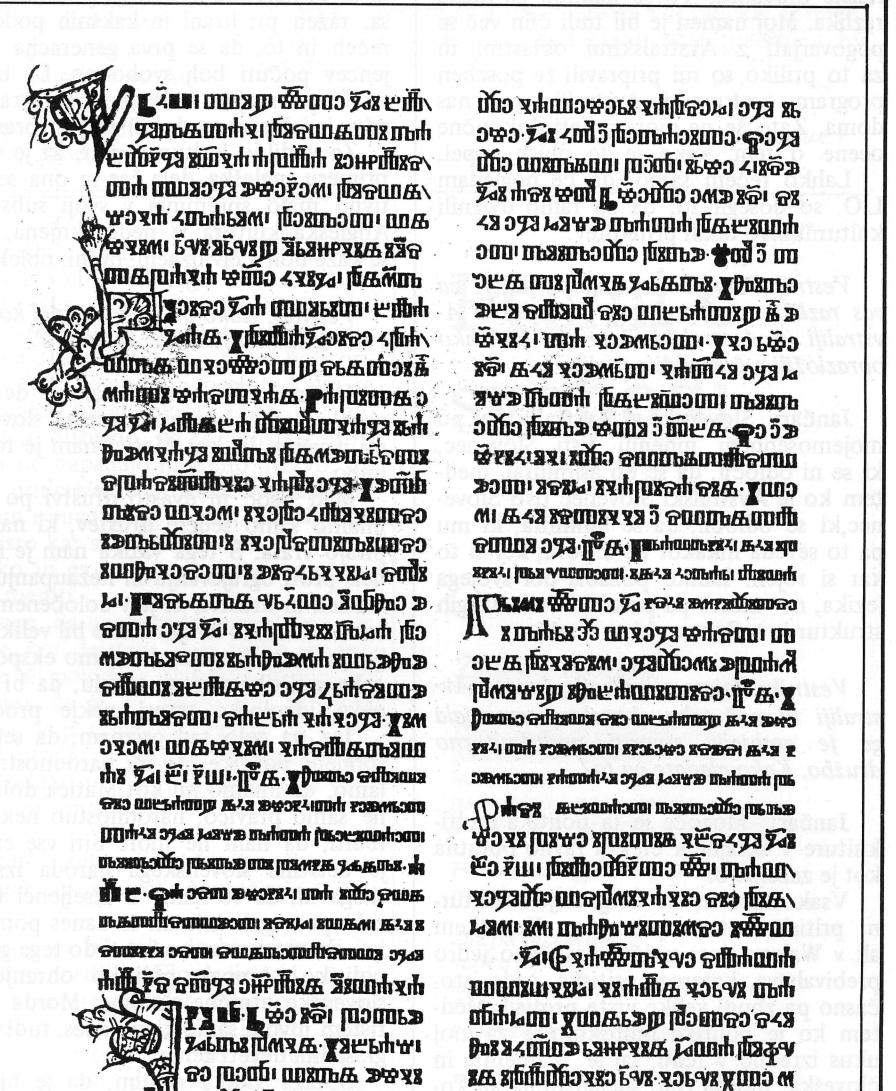
Besilda v misalu predstavljajo pravo zbirko verskega slovstva, saj so v njem odlomki iz stare in nove zaveze psalmov, pa seveda tudi molitve in pesmi.

Istrski izvor misala iz leta 1483 kaže na to, da je bilo bogoslužje v slovanskom jeziku razvito tudi v zupnijah severne Istre, kjer živijo Slovenci.

V arhivih krajev okoli Kopra, Trsta in tja do Gorice se je ohranilo dokaj glagolskih dokumentov in v kamen vklešanih napisov.

Vsaj ponekod je bila glagolica tudi v Sloveniji domaća pisava, v kateri so mogli zapisovati slovenske besede.

Primož Trubar, ki je izdal prvo slovensko knjigo je to pisavo poznal, vendar pa je sam uporabil latinico, ki je bila v osrednji Sloveniji bolj poznana.

Stran iz staroslovanske hrvaške glagolske misala

Roža Marija

Na skali roža raste,
roža Marija, Rajska Mati,
roža stoterih žalosti.

(iz Ježa)

Materam našim so križali sina,
materam našim so srca preboldli
z meči stoterimi.

Roža Marija, rajska Mati,
pomagaj nam v milosti svoji;
roža stoterih žalosti!

(iz Ježa)

Roža Marija je solzo stočila,
roža Marija za našo srečo,
roža stoterega upanja.

France Bevk

JUGOSLOVANSTVO V IZSELJENSTVU JE – BITI SLOVENEC

Kot že navedeno v novembervski številki 'Vestnika' smo morali naš razgovor s predsednikom Slovenske Izseljenske Matice, g. Matjažom Jančarjem, katerega smo imeli ob priliki njegovega obiska 21. oktobra, ob priliki gostovanja Ljubljanskega okteta pri S.D.M., radi pomanjkanja prostora preložiti na to številko.

G. Jančar je odkrito in obširno odgovarjal na naša vprašanja. Njegovi pogledi so pozornosti in razglajanja vredni, čeprav ne bodo vsakomur po volji. Je pa v njih mnogo osvežajočih perspektiv, pa tudi bridkih resnic, katerih zanikanje bi bilo nerealno. G. Jančar seveda gleda s svojega ideološkega stališča. To tudi ne zanika in ne skriva. Z druge strani pa pripoznava, da je gledišče zdomcev pod vplivom njihovega življenskega okolja drugačno, ga sprejema, seveda, v kolikor ni povsem sovražno.

Razgovor objavljamo skoraj v celoti in v obsegu možnosti dobesedno, tako, da si bo lahko vsak bralec ustvaril svojo sliko in precenil trditve.

'Vestnik': Kako lahko ocenite uspeh vašega obiska v Avstraliji?

Jančar: Predvsem moj obisk še ni končan. Je sestavljen iz več plasti in prva od teh so kontakti s slovenskimi društvi. Turneja Ljubljanskega okteta ni turneja Matice. To je turneja, ki je bila vzpostavljena med L.O. in klubom 'Triglav' v Sydneyu. Jaz sem samo izkoristil priliko, da ta oktet spremjam z namenom, da spoznam, prvič Avstralijo in drugič, Slovence v Avstraliji, da ne rečem Avstralske Slovence. To je namreč za mene razlika. Moj namen je bil tudi čim več se pogovarjati z Avstralskimi oblastmi in za to priliko so mi pripravili že poseben program zastopnik Avstralije pri nas doma. Zato še ne morem dati dokončne ocene o tem, kako je ta obisk uspel.

Lahko rečem samo, da če pogledam L.O. so dosegli to, da so rahlo dvignili kulturni nivo takih prireditev.

'Vestnik': Popreje ste omenili, da je za vas razlika med pojmom Slovenec v Avstraliji in Avstralski Slovenec. Bi lahko obrazložili v čem vidite razliko?

Jančar: Slovenec v Avstraliji je po mojemosebnem mnenju tisti Slovenec, ki se ni odločil, da se bo asimiliral, medtem ko je Avstralski Slovenec tisti Slovenec, ki se odločil, da se asimilira, ki mu pa to seveda nikakor ne uspeva, ker si to kar si rojen. Lahko pozabiš pol svojega jezika, ne moreš pa pozabiti vseh drugih struktur in refleksov, ki so v tebi.

'Vestnik': Pojem asimilacije danes v Avstraliji ni več tako aktualen; zamenjala ga je ambicija stvoriti multikulturno družbo. Kako gledate na to?

Jančar: Mogoče je ta politika multikulture v skrajnem efektu ravno obratna kot je zaželjeno.

Vsek načrt en dolgotrajen kulturni pritisk, kot na primer na Koroškem ali v Walesu sicer uniči določeno jedro prebivalstva, katerega pritiska, toda istočasno pa zбудi velike vrste protisil. Medtem ko je politika multikulture za moj ukus izredno v redu, saj je plemenita in človeška, morda celo socialistična ali komunistična, je pa veliko vprašanje če ona ravno ne povzroča manjšo občutljivost za dejansko asimilacijo.

Lahko se je iti politiko multikulture, če pa obenem obstaja sektor kot je moderna glasba, moderna komunikacija, ki pa so dejansko diktatorski in vpadejo v prostor v katerem se človek več ne branii, ker je politika multikulture.

Z drugimi besedami, če bi Avstrijci dali Slovencem vse pravice na Koroškem, bi se zelo lahko zgodilo, da bi mi imeli tam neko mlado generacijo, nacionalno mlačno, ki bi rekla: ja, saj je vse v redu.

Avstrijci so napravili napako, da so šli v opresijo, zato imamo danes na Koroškem 600 mladih maturantov, ki so fanatični antinemci.

Vprašanje multikulture politike, ki je v osnovi zelo pozitivna je, ako bodo te tuje grupe znale posredovati tudi nekaj Avstralcem. Da ne bodo vzele samo to kar jim Avstralci dajo, da se prva generacija izdivija in, da druga generacija radi drugih medijev ki delujejo, toliko lažje in brez konfliktov preide naprej.

Če govorim o politiki multikulture in če gledam s ciničnega stališča, je v Avstraliji obenem dvojna: obenem je to izraz najbolj progresivnih, najbolj filozofsko smisljenih ljudi, obenem pa je taka situacija potrebna in je tudi izraz igre političnih strank – med katerimi ni velikih razlik – ki računajo s faktorjem velike prisotnosti priseljencev.

To pa še ni odgradilo dejanskih predstodkov angleških Avstralcev. Asimilacija poteka ravno tako.

Na avstralsko družbo ta multikultura še ni naredila nobenega posebnega vtiša, razen pri hrani in kakšnih podobnih rečeh in to, da se prva generacija naseljencev počuti bolj svobodno. Da bi Avstralci pri svojem kulturnem substratu do zdaj kaj bistveno dobili je pa vprašljivo.

Za vodilno kulturno plat, ki je v tem primeru angleška, dela čas in ona se relativno malo spreminja v svoji substanci. Angleška kultura je nedotaknjena, vpliv se kaže bolj v civilizaciji, hrani, obleki itd.

'Vestnik': Kako pa vam je uspel kontakt s slovenskimi društvi v Avstraliji?

Jančar: V Avstraliji nam je de facto uspelo doseči kontakt z vsemi slovenskimi društvi. In kot Matici nam je to zelo ljubo.

Med tisoč in dvesto družtv po svetu imamo samo sedem družev, ki nam zapirajo vrata. S tega vidika nam je naprek proti ograjevanju in nezaupanju med Matico in društvi, ki je v določenem času in v določenih krajih delno bil velik. Zdaj ljudje že verjamejo, da nismo eksponenti neke politike v tem smislu, da bi že zeleli neke ideološke stvari nekje prodajati.

Jaz pa zelo rad priznam, da sem eksponent politike, da mi narodnostno delamo, da imamo mi kot Matica dolžnost, ne samo pravico, narodnostno nekaj nadrediti, da nam ne more biti vse eno če je četrtnina slovenskega naroda izseljenskega in, da so nam ti izseljenci včasih zelo pomagali in nam še danes pomagajo in, da zato moramo imeti do tega gotovo politiko. Ampak politiko ohranjanja slovenske etnične skupine. Morda ne na tistem nivoju samo ki je danes, tudi v drugi, sedmi devet generacij...

S tega vidika mislim, da je bil moj obisk uspešen, ker smo prišli v društvo kjer še nismo bili, ker smo kot država slovenska tudi prišli v nekatere društva, kjer do sedaj še nismo bili.

Mislim, da je to tudi Slovence ohrabriло, da so se izvlekli iz neke letargije, iz zapiranja v samega sebe.

'Vestnik': Omenili ste kontakte z avstralskimi oblastmi. Kakšne uspehe pa ste imeli pri njih?

Jančar: V stikih z avstralskimi oblastmi je bil dosežen precejšen prodor, saj sem imel z njimi zelo uspešne razgovore. Posedno v NSW in prav tako v Viktoriji, izjemo radia, kjer je bil določen pomislek. Pa to ne od naših pač pa od njihovih šefov.

Gre za to, da bi se kulturno in izobraževalno področje med Slovenijo in temi deželami v okviru jugoslovenske konvencije o o kulturnem in izobraževalnem sodelovanju, tako kot to delajo Makedonija, Hrvatska in Srbija, ter po možnosti še boljše, vzpostavilo v smislu letnih ali

dvoletnih programov. In to med državami Commonwealth in državo Slovenijo, v okviru Jugoslavije. Tu gre v obeh primerih za suverenost držav, odnosno pri nas republik.

Tako sem kot Matica bil pooblaščen od naših oblasti s tega kulturno-izobraževalnega področja, da stopim v kontakt z organi tukaj in poskušam zvedeti kaj Avstralci misijo. Tu sem dosegel nad pričakovano veliko podporo.

Mislim, da se naša društva premalo zavedajo važnosti tega ker so introvertirana, tipično slovenska, da bi lahko ti meddržavni stiki njihovo delo pospeševali.

'Vestnik': Problem je, da avstralske oblasti ne razlikujejo ali ne upoštevajo dovolj razlik med narodnostmi iz Jugoslavije. Tukaj v tujini pa se slovenska narodna skupina spontano drži sama zase. Mislite, da je tako prav?

Jančar: To je čisto normalno. Jaz ne bi smatal, da je to defekt.

Ko pride emigrant v tujino mu je zadnje kar mu še ostane njegova narodnost. Ker je svojo delovno silo prodal drugemu, ker je svoje državljanstvo zamenjal za drugo z zelo opravičljivih razlogov. Kar ostane mu je narodnost.

Narodnost se ne poklapa z državo. To je normalno, da je narodnost zadnji osebni spoj z matičnim narodom, ne z matično državo.

Zato je zame to razumljivo. Jaz sem ponosen na svojo državo kjer živim in jo imam rad, a ne morem pričakovati od ljudi, ki so preživel pol svojega življenja drugje to isto.

Pričakujem od njih samo to, da bo pri njih obstal občutek nacionalne identitete, posluh za določene kulturne vrednote; na žalost zelo konzerviran. Kajti ker ko je on to odnesel, je odnesel v tuj kraj, kjer se to ni več organsko razvijalo. medtem ko doma so še stvari naprej.

'Vestnik': Na žalost imamo radi naše maloštevilnosti v primeru s srbohrvaško skupino manjše možnosti, še posebno, ker oni nastopajo pod firmo jugoslovanstva. Kako gledate na ta položaj?

Jugoslavija nikoli ne more biti samo srbohrvaščina. Je sestava avtohtonih narodov, s svojim ozemljem, s svojo državnostjo po modelu ustave. Seveda pa je druga stvar kako to funkcioniра. Jugoslovanstvo pomeni v izseljenstvu biti Slovenec.

To ne pomeni enačenje Makedonca, Srba ali Hrvata z Grkom ali Francozom, ker mi smo v naši zgodovini že Karantanijo zapravili.

Cankar je lepo rekel: Slovenski kmet je bližji Tirolcu po svojem načinu obdelave zemlje in po svojem petju kot pa Hrvatu ali Srbu.

Jaz bi rekel, da je ta reakcija odpora proti Srbom in Hrvatom delno pozitivna, ker mora biti, ker se je treba upreti uplivom in poskusom, da se znivelira Jugoslavijo na bistveni nivo enega Živkoviča, troedinega naroda itd. Mene moti samo to če se primerja tuj narod, recimo Danci s Hrvati, ker mi smo se skupno uprili tistim tradicionalnim sovražnikom, ki so za nas Italijani in Nemci.

'Vestnik': Kako nevaren se vam zdi jezikovni pritisk, ki prihaja iz juga na slovenščino?

Jančar: Slovenija je danes v Jugoslaviji nastala sila. Mi smo na lepem tisti, ki so socialno in ekonomsko močnejši.

Otroci teh priseljencev z juga k nam, ki jih je veliko, ne znajo več hrvaško ali srbsko. Če pa znajo pa vseeno vežejo svojo ekonomsko in socialno bodočnost na nas.

V Ljubljani imamo na primer srbohrvaško šolo in to posečajo le otroci oficirjev in otroci revnih družin. Ekonomsko dobro stoječe družine pa vpisujejo svoje otroke v slovenske šole iz razlogov socialnega pritiska Slovencev.

V Sloveniji sami boste srečali malo ljudi ki se zanimajo za slovenstvo, ker to ni več problem.

Jaz se ne bojim za napredok, razvoj in krepitev slovenskega naroda, ker on vpleče ekonomsko, socialne in filozofske

strukture na svojem področju, tako, da so atraktivne za druge.

Res na vikendih ne boste videli v centru Ljubljane mnogo Slovencev pač pa je napolnjena z priseljenci z juga. To je normalen pojav, ker Slovenci gredo ven na deželo, na svoje vikendarice, medtem ko se naseljeni zbirajo po centrih mesta. To se dogaja tudi po drugih deželah v Evropi, kjer so centri mesta na vekende napolnjeni z ljudmi, po večini samskimi, ki nimajo svojih ustaljenih domov.

To je mučno videti onim rojakom, ki pridejo od drugod in so imeli Ljubljano, Maribor in druga mesta za nedotaknjena, kot se jih spominjajo iz let nazaj. Toda te nedotakljivosti na svetu nikjer ni več.

'Vestnik': Torej po vašem mišljenu nevarnosti za obstoj slovenščine ni?

Jančar: Absolutno ne. Čeprav tlahko to optično zgleda, čeprav je pri nas veliko ogorčenja med ljudmi in je veliko reakcij, ki so povsem normalne.

'Vestnik': Kaj se vam ne zdi, da se kulturno višje stojče narodi lažje prilagode in asimilirajo?

Jančar: Ne asimilirajo, nego akultivirajo. Jaz sem to opazil sam v Nemčiji. Če bi na primer vzel 100 Slovencev in 100 Srbov, bi se jih v prvem letu 30 % od Slovencev zgubilo, od Srbov morda samo 5 %. Čez dvajset let pa je slika ravno drugačna.

'Vestnik': Kako ocenjujete tukajšnje društveno življenje med Slovenci?

Jančar: Je zelo konzervativno. Ne radi nas nego radi Avstralije, kar ima prednosti, pa tudi pomankljivosti.

'Vestnik': Kje so napake in kako bi jih vi popravili?

Jančar: Začelo se je že s prvo generacijo avstralskih Slovencev, ki so bili večinoma politični emigranti in intelektualno višje stojče kot oni ki so prišli nimi iz ekonomskih ali drugih razlogov. Bili so in so še boljše plasirani ter imeli in imajo še danes vplivne pozicije v administraciji in javnem življenju.

Oni bi v marsikaterem pogledu lahko drugače postopali ter imeli drugačne odnose.

Jaz sem odrasel med vojno kot otrok, ki svojih staršev ni poznal do svojega šestega leta, ker so se morali skrivati in ki mu je bilo polovico družine pobite vendar sočustvujem z ljudmi, ki so mogoče bili na drugi strani.

Tudi jaz sem doživel svojo transformacijo, toda ne v tem smislu, da bi imel starejši generaciji karkoli odpuščati ali pa očitati. To naj oni sami uredijo med seboj kot vejo in znajo. To so njihove življenske situacije, ne moje. Jaz pa sem vesel, da sem v Sloveniji. Vesel, da živim z matičnim tokom. Veseli me tudi to, da so se moji otroci, ki so dolgo živel v tujini tako opredelili. To je osebna reč. Življenje je pač pestro in ljudi premetava.

Zakaj moram jaz vrbovati pri avstralskih oblasteh, da bi mi kot Slovenija hoteli imeti pogodbo z Avstralijo če mi ne doživljamo v tem pogledu nobene podpore od Slovencev v Avstraliji. Saj bi lahko oni pritisnili, da bi Avstralija to od nas zahtevala.

Sedaj smo napravili gotove korake, ampak nismo sigurni, da nas bodo vsi Slovenci v Avstraliji razumeli. Na drugi strani pa morate priznati, da brez stika z matično domovino tudi vaša druga in tretja generacija nima nobene šanse. Ne s SIM pač pa z matičnim narodom.

Mi imamo na primer tu dva podjetja. Mogoče bomo napravili še kakšnega, tu bi se tudi vaša mlada generacija lahko zaposlila. Mi bi lahko kapital, ki so si ga Slovenci posamezniki v Avstraliji napravili vezali tako, da bi bili oni nosilci poslov z Jugoslavijo.

Mi Slovenci v Sloveniji smo dolžni po ustavi, po svojem prepričanju in po sentimentalnosti navezati stike s Slovenci ki so odšli ven. In zakaj ne bi smeli ti stiki imeti tudi malo materialne osnove.

It would seem that the formation of S.D.M., was the immediate solution to the social problem faced by the Slovenes.

From this simple initial intention, the purposes for the existence of the organisation grew both in number, and significance. It is probable that some of the more intellectual Slovenes, would have realised the implications, and appreciated the other functions it would, in the future perform.

Once again, Martin, who has done considerable research about the D.P.s of this time, suggested a number of purposes of organisational formation. They are basically: preservation of culture, companionship, creating a favourable image, arts, despatch of goods and money to refugees in Europe, and politics.

Although the initial purpose for the formation of S.D.M., may have been companionship, it also intended to adopt the other functions, except the political purpose. The aims of the organisation printed on the back of the original membership card demonstrated this fact.

Even though the majority, if not all the people responsible for the formation of S.D.M., were in fact in Australia, because they wished to escape or avoid the communist regime, they had the sense to insist that S.D.M. was to be a non-political organisation. This statement was the first to appear on the membership card. It is difficult to know, whether this decision was made because the Slovenes were trying to concentrate on social activities, or whether they were aware that party politics could have jeopardised the successful continuation of the organisation. Either way, the decision was a wise one.

The first of the original aims of S.D.M., related to facilitating the transition of fellow countrymen into the new way of life. It was a broad type of function, which could encompass a number of activities. There

are a number of ways in which the organisation could have achieved this aim. Simply by being a group, to which the Slovene migrants could belong, and with which they could identify.

By bringing the Slovenes together, for the purpose of social functions or activities, the organisation allowed the Slovenes an opportunity to establish companionship with fellow countrymen, and also gave them an opportunity to seek and, provide information necessary for those Slovenes facing difficulties in settling in. The organisation has continued to function as an information transmitter.

The second aim was to help fellow countrymen in all possible ways, by helping in financial difficulties, for example, During the early years, S.D.M. and the priest who has done so much fine work in the migrant at Bonegilla, worked together in a way. Their roles complimented each other. As previously mentioned, the priest wrote an article in the Slovenian paper, the *Vestnik*. Through this organisation paper, he could make a plea for clothing and accommodation for those Slovenes still in hostels, who were in need. Both as members of S.D.M., and of the Slovenian community, the Slovenes would often respond, by providing donations.

Through carrying out his normal welfare duties, the priest was directly benefitting S.D.M. in that he was indirectly providing potential members. Often Slovenes in the camps and hostels, who had met the priest, learnt of the existence and functions of S.D.M. through him. Collections and donations were made as the need arose, to aid a fellow Slovenian in financial difficulty.

The next aim of the organisation was dropped in later years and it concerned the provision of help to political refugees in Europe. The help which the organisation could provide, was either in the form of money, information, or food parcels. In the 1956 March edition of *Vestnik*, a letter from a Slovene in Germani was included. The letter asked for assistance to emigrate to Australia. By publishing the letter for the Slovenes in Australia to read, S.D.M. indirectly helped the refugees. Often through the *Vestnik*, individual Slovenes came

forward and offered assistance. In general, though the organisation did not do a great deal in this area.

The organisation intended to offer a variety of entertainment for its members, by organising social gathering. S.D.M. seems to have been quite active in this role. A number of excursions were organised. Some of the earliest outings included trip to Mt. Macedon, Geelong, Elwood Beach, Healesville and other similar picnic environments. The intention was to get the Slovenes out in the country and bush, something which was a new form of entertainment to them. Dances and balls were organised regularly and were prepared using voluntary labour. Films and slide nights were often included in the agenda of social functions. A chess group was formed, and gatherings of people interested in things such as philosophy and photography occurred also. During the sixties a soccer group was formed, still under the umbrella organisation of S.D.M.

Activities related to sports, were also included. These activities gave the Slovenes a purpose to come together, and therefore fulfil other functions. For example, Slovenes met other Slovenes, thereby reducing or eliminating loneliness; also a number of Slovenes met their spouses, by attending the functions organised by S.D.M.

The final aim which the organisation was concerned with, was the maintenance of Slovenian culture in Australia. During the early days of S.D.M.'s existence, more energies were directed towards fulfilling this aim, than later. This could be due to the diminishing number of intellectual Slovenes involved with S.D.M. A small library was established for the benefit of the Slovenes. In fact, S.D.M. was responsible for publishing the first Slovenian book in Australia.

Most Slovenes love to sing, even without assistance of wine. Therefore, a choir group was quickly formed. Regular drama sketches and plays were presented by the drama group.

(To continue in next issue.)

(Nadaljevanje s četrte strani)

Naslednja leta bodo v Sloveniji težka, čeprav bomo prebrodili gospodarske težave komparativno laže kot nekatere druge države. To pa se bo odražalo tudi na izseljenstvu.

Vaša pomoč bi bila nam ta, da so medsebojni odnosi med društvom enotni, da ste kot etnična skupina tukaj kot Avstralci močni. Da uredite svojo drugo generacijo, da ji daste moderno vsebino. Ne sentimentalno, ne neko kičasto, kozolec itd.

Gledam pri društvih kako starši pijejo, igrajo biljard, poslušajo muziko, pesem in delajo karkoli, otroci pa so v predsobi, jim je dolgčas norio to in tretje.

Ce ste sposobni kot ta generacija ki je prišla sem in naredila te otroke, tem otrokom dat moderno slovensko vsebino, potem bi naredili dejanje, ki mu ni para. Ne vem ce ste to sposobni, ker brez zelo organskega stika z matičnim narodom je težko.

Vestnik: Kaj razumevate pod moderno vsebino?

Jančar: Gledam na otroka ki je tukaj rojen, ki ima veliko izbire, ki ima razne možnosti in ki mu neko slovensko društvo nudi samo neko sentimentalnost do stare domovine. Često so bolj prisiljeni v to sentimentalnost. Je prav, da so. Tudi jaz bi tako delal s svojimi otroci, ampak to jih ne všeče.

Recimo, zakaj nima S.D.M. v našem jeziku, recimo, oddelka ljudske tehnike. Zakaj se ne ukvarja z elektroniko, zakaj se ne ukvarja s karate ali kaj sličnega.

To pomeni, slovenska starejša generacija čuva svojo identiteto na klasičen način. Prenaša jo kot ve in zna in hoče in more naprej in to tudi v manjšem delu uspeva. Toda ona ne živi več kot narod. Kajti narod pomeni tudi kako poprimeš v roke kladivo, na kakšen način se hiša zida. Narod pomeni tudi civilizacijo in tu ste vi v tuji civilizaciji.

Uspelo vam bo samo če boste znali skočiti čez svojo senco, čez svoje probleme in čez svoje velike dosežke.

Mi v Matici imamo precejšen pregled na življenje izseljencev in ugotovili smo, da jih samo še dvajset od sto čita slovensko. To pomeni, da bo morala tudi 'rodna gruda' v doglednem času pričeti izha-

jati deloma v angleščini, z drugo vsebino; z vsebino kot jo ima na primer neki Poljak V Ameriki, neki Irski izseljenec ali neki Izraelec iz Palestine.

Mi imamo resne, dobre možnosti, a imamo tudi naš ustavni princip do izseljencev zanje se zanimati kot narod. To je dostikrat v tujini napačno razumeto.

Kardelj je v eni še ne objavljenih izjav rekel, da smo od zunaj Slovenci predvsem Slovenci in zadnje kar smo, smo Slovenci. In če smo kot taki, smo tudi za matično deželo, ki je Slovenija, gotov dejavnik.

Ne gre pa brez matičnega naroda, ker narod je več kot jezik, več kot kultura.

Ne gre za tem, da bi na drugi strani prenašal motive socialne in politične situacije z matičnega naroda v tujino. To ne bi uspelo.

Mi imamo velike možnosti, da popravimo stvari v modernem konceptu. Jaz ga bom imenoval komunističnem; vi ali kdo drugi pa v drugačnem. A isto zemljo obdelujemo. Če kdo hoče, da si mečljemo motike pod noge, ga lomi. Jaz akceptiram različnost motiva, ne akceptiram pa različnost akcije, kulturne ali drugačne, ki naj ta element krepi.

Za mene je skrajnen poraz, da mi, na primer, z neko kulturno skupino ne pridevo v neko društvo zato, ker sem jaz komunist. Zakaj potem ljudje ne bi slišali slovenske pesmi. Zakaj mora nekdo postaviti pogoje. Jaz jih ne postavljam ker nimam kompleksov.

Vprašanje je ali bomo narodnostno vprašanje pogojevali z ideološkimi stvarmi. Slovenstvo je treba krepiti in to je za mene alfa in omega.

Vestnik: Zdaj pa še vprašanje o nas, o 'Vestniku'. Kaj lahko rečete o tem?

Jančar: Predvsem mislim, da je eden zelo posrečenih primerov, na žalost redkih, da nekaj originalnega nekje izhaja, da dobro egzistira kakor lahko egzistira, piše kakor lahko piše, ker naša sredstva obveščanja niso vedno adekvatna za izseljensko situacijo, ker mi pišemo za sebe, za svoje probleme.

Mi smatramo v naši osnovi, da je izseljenstvo subjekt, da ono ne more biti objekt našega delovanja, bilo propagande.

Pazite, to je politično, načelno stališče: Da je izseljenec normalno, z izjemi, tuj državljan, da živi v tuji sredini in se verjetno nikoli ne bo vrnil, da mora v

svoji družbi egzistirati in mora imeti tudi svoja sredstva informiranja.

Izseljenska sredstva informiranja so mnogo uspešnejša, ker hote ali nehote, uporabljajo metode ki so tukaj bolj primerne. Tudi znajo bolj oceniti kako se informacijo tukaj plasira kot pa mi.

Nam je bistveno, da ta sredstva informiranja ne napadajo matično državo. Če pa kdo principielno in stalno napada nas, se z njim nimamo kaj meniti. Če objavlja samo tisto kar smo ga polomili in to smo ga veliko in ga še bomo, potem se nismo kaj meniti.

Ni nam, da nas hvalite, ampak, da nas vzamete kot dejstvo, ki je lahko vredno kritične ali poohvalne obdelave. Potem mi smatramo, da je to sijajna reč, je samo tragedija, da je nismo bolj razvili.

V Avstraliji je dvajset slovenskih radijskih oddaj in te nimajo nobenega problema z informacijo.

Vestnik: Imate kakšne predloge za izboljšanje cele situacije obveščanja?

Predlog bi bil tak, da bi novinarji iz inozemstva prišli v Slovenijo mi pa bi poslali nekatere naše v zameni. Mi bi radi prišli na dan z angleško izdajo 'Rodne Grude' in treba bi bilo, da nas izseljenski novinarji poduče kako plasirati informacije v tukajšnji družbi, kako je treba napisati in kako predstaviti.

Mi ne pričakujemo od vas v tujini, da boste sledili kakršnekoli naše ideo-loška ali politična stališča, ker je to nerealno. To pričakuje lahko samo kak uradnik ali policaj, ne pa ljudje, ki hočejo res stvari spreminti.

Vestnik: Pa še vaša zaključna beseda?

Jančar: Osebno me marsikaj boli kar tukaj vidim, toda nimam pravice uveljavljati kar je osebnega.

Naj dodam le to, da v izolaciji, v nem 'argentinizmu' ni rešitev. To navaja le v zakostenelo konzervativnost in to ne samo v političnem, tudi v človeškem smislu. To je tisto, kar najbolj ubije mlado generacijo.

Pesmi o svobodi

Željko Kozinc

Tvoj čudni drgetajoči grm pod planim nebom leti in spi, pada s tebe na to dežalo, gnoječ jo z razcefranimi obredi.

Povsod me gleda s parom mojih oči.

Jaz pa raziskujem senco izpod sebe, jaz, vlažno raztegljivo sonce, še ne vem, s čim bom napojil zemljo.

★

Zdrsnesh z neba v moj objem in vztrajaš s svojim čudovitim darom in telesu, ko zajemaš sama iz sebe,

čakaš, da razpiham žerjavko prejšnjega večera med slepima rokama, ki imata nedotaknjen obok

v drugi nuji, neumrljivi zveri upanja. Poznaš samotnost, svoj čas med mnogimi časi, ti, ki obetaš nekoristni glad?

★

Ostro jadro v sivi menišji časa, dobrotno uravnoteženje tovorov na odprttem vstajanjenu jeseni.

Obstalo pesnjenje vboleči glavi in stisnjeno srce, ki ga glas posnema.

Kako je majhen prostor za besede, ki drve v molk za tabo.

65 let velike slovenske odločitve

(Povzeto iz "Dela")

Letos 29. oktobra mineva 65 let, odkar so se Slovenci državno odtrgali od cesarsko kraljeve Avstroogrške, razglasili v imenu pravice narodov do samoodločbe svoj sklep, da zaživijo svobodno življene v narodni državi Jugoslaviji skupaj s Hrvati in Srbji. Seveda tudi s Črnogorci, Makedonci, Muslimani, čeravno se še niso zavedali, razen posameznikov, njihove narodnopolitične individualnosti.

»USTANOVITEV JUGOSLAVIJE«. Takšen zelo poudarjen napis nosi razglednica, ki so jo po tistem dnevu širili na vse strani in ki prikazuje veliko množico ljudi z zastavami in izpisanimi gesli na takratnem Kongresnem

trgu (Trgu osvoboditev) v Ljubljani. Množica posluša in viharno odobrava Ivanu Hribarju, ki govorji z balkona poslopja kranjskega deželnega zabora (že naslednje leto je tu slovenska univerza), kjer so zbrani narodni odličniki iz vodstvenih strank, združenih v Narodnem svetu, v imenu katerega govorji Hribar. Nad vsemi bdi oko škofa Antona Bonaventure Jegliča, ki je že septembra prejšnje leto, na zaprepaščenje dunajske vlade, javno podprt gibanje za lastno državnost. Ljudstvo se sicer ne meni dosti za odličnike na balkonu. »Trpelj jih je, balo se jih »ni«, je zapisal v spominih pričevalec in presojevalec »prevratne dobe« Albin Prepeluh. Danes vemo, da je bilo v resnici narobe. Narodni svet je le z bojaznijo stopil pred množico in Hribar se je prilagajal njenemu razpoloženju, četudi o njegovi narodnoosvobodilni in jugoslovanski vneti ne smemo dvomiti.

To je pa revolucija!«

Navzoče je nagovoril kot državljanje in državljanke svobodne Jugoslavije in jim povedal, da je za isti dan sklican hrvatski sabor, ki hoče razglasiti odcepitev Hrvatske od Avstroogrške in njenega zedinjenja z Jugoslavijo. Omenil je predsednika Narodnega vijeća (sveta) Slovencev, Hrvatov in Srbov v Zagrebu Antona Korošca, ki je odpotoval v tujino, da se dogovori s predstavnikom emigrantskega Jugoslovanskega odbora Trumbićem in Kraljevine Srbije Pašičem glede državnega zedinjenja, omenil je pokojnega Janeza Evangelista Krecka (veljal je za »očeta« tkm. Majniške deklaracije), slavil je predsednika ZDA Woodrowa Wilsona (za katerega so slovenski narodni politiki verjeli, da se bo zavzel za narodnostno mejo Jugoslavije nasproti Italiji),

spomnil se je velikanskih žrtv Srbije. Končal je z besedami: »Prejmi torej naše poklonstvo ti, naša krasna, ob neizmernih mukah rojena in zato za večno neporušljiva Jugoslavija!«

Takrat pa se prikaže na balkonu nov obraz. Nadporočnik Mihajlo Rostohar zahteva v imenu zbranih vrst častnikov in vojakov besedo in jo dobi. V svojem kratkem nagovoru omeni, da slovenske vojake vežejo težke verige izsiljene prisige tuji vladi, potegne sabljio in vzklikne: »Mi vojaki odrekamo pokorsčino Avstriji in prisegamo zvestobo svoji narodni državi Jugoslaviji!« Vrste vojakov in častnikov prekrizajo sablje in bodala v znamenje prisige. Prelomen trenutek. O njem je zapisal časniški poročevalcev: »Navdušenje množic nepopisno. Gromkih živijo kljuc noči biti konca. Med množicami gre vihar kakor veliki val: vsakdo ve, da prehajamo iz stare Avstrije v Jugoslavijo.« Na balkonu škof Jeglič razburjeno pristopi k Rostoharju in vzklikne: »To je pa revolucija!« Rostohar piše, da mu je odgovoril: »Da, Prevzvišeni, tako nekako.«

Nekam čudno, kar srhljivo je danes bratrditev našega specialistika za zgodovino nastanka prve jugoslovanske države, da so se »drugi (tj. Slovenci in Hrvati) na kraju rata našli medu pobedenima.« Manifestanti 29. oktobra 1918 se gotovo niso imeli za premagance.

Jugoslovansko svobodno zedinjenje

Slovenci so med prvo svetovno vojno razvili široko in množično gibanje za samoodločbo, ki so ga razumeli kot jugoslovansko svobodno zedinjenje. Gibanje je imelo omenjene slabosti, a končno je bilo uspešno. 29. oktober 1918 oznamenuje njegovo zmago.

(Povzeto iz "Dela")

120 LET ENEGA PRVIH TELOVADNIH DRUŠTEV NA SVETU

»Ljubljana, 1. vinotoka – V okinčani dvorani telovadski gospoda Fröhlichovi hiši stolnega mesta Ljubljana so se danes zastran osnove gimnastiškega društva pogovoriti znidili prijatlji gimnastike.« Tako nekako bi se leta 1863 začelo časopisno poročilo, ki bi javnosti sporočilo dogodek, o katerem so tedaj razpravljale tako oblasti kot nemško in slovensko prebivalstvo »stolnega mesta Ljubljana.«

Dne 1. oktobra 1863 je bil namreč ustanovni občni zbor telovadnega društva »Južni sokol«.

Tedaj se je namreč zbralo 70 navdušenih telovadcev in ljubiteljev telovadbe, da bi ustanovili prvo telovadno društvo v Sloveniji in na ozemlju sedanje Jugoslavije ter eno izmed prvih v Evropi in tudi na svetu. Če je bil to že tako pomemben dogodek za veliko monarhijo, katero oblasti so natančno proučile osnutek društvenih pravil in jih celo vrnile »popravilo«, je bil seveda še toliko pomembnejši za majhen slovenski narod.

Ljubljana sredi prejšnjega stoletja ni bilo zaspano provincijsko mestece: ideje naprednega sveta so tukaj našle plodna tla, čeprav so se nekaterim zdele nenavadne ali smešne. Tako se je po nekakšnem čudnem naključju znašel v Ljubljani Hrvat Stevo Mandić in začel zasebno poučevati telovadbo. Ker je bilo med njimi tudi precej narodno zavednih Slovencov, so sklenili ustanoviti lastno društvo.

Kot je bilo posebej poudarjeno na začetku ustanovnega občnega zabora, »se je lani meseca avgusta misel sprožila, telovadsko društvo obudit« in je zato »pri prijateljih te misli v ta namen poziv cirkular«. V pozivu, ki ga je izdal navdušen telovadec Bernard Jentl, je bilo zapisano: »Vsakteremu bo že znano, kako koristna je telovadba ali gimnastika, kako se s telovadbo krepi telo in duša. Koristno bi bilo tedaj, da bi se gimnastika tudi v Ljubljani bolj vdomačila in da bi se napravilo gimnastično ali telovadsko društvo.« Ustanovnega občnega zabora se je v preurejene telovadnici udeležilo 70 članov. Pred ustanovnim zborom se je »brez vpisnine in brez zaveze plačevanja vstopnine (članarine) našlo 105 članov. Po občnem zboru pa se je oktobra kot gotovih udov vpisalo 79 društvenikov, ki so tedaj kot prvenci društva za imenovati.«

»Imamo se dobre prihodnosti nadejatic«

V komaj nekaj dneh se je pod ta poziv podpisalo 51 ljubljancov slovenske in nemške narodnosti, vendar bistveno več Slovencev. Le dober teden pozneje so podpisniki izvolili (spet dopisno) petčlanski komite, ki je imel nehvaležno nalogo – sestaviti društvena pravila, statut torej, in jih poslati vladu v potrditev. Vendar je preteklo leto in dva meseca, preden je vladta pravila potrdila. Trikrat so jih morali člani komiteja spremeniti in popraviti in trikrat je bila posebna telovadna delegacija pri cesarsko kraljevem namestništvu, preden je bil statut »dober«. V njem pa ni niti z besedico omenjeno vsakršno politično ali narodnobuditelsko delovanje niti ime bočega društva.

Cakanje »vsled intrig in imenitnih telegrafičnih instrukcij«

»Vzrok za to je bil med drugim tudi ta, da Nemci tedaj na Kranjskem še niso imeli lastnega telovadnega društva,« pravi Alojzij Vrhovec, član Sokola od leta 1921 in odličen poznavalec sokolske zgodovine. »Za Nemce bi bila vsekakor sramota, če bi jih Slovenci kjerkoli prehiteli. Tako so oblasti tudi zaradi tega zavlačevali in niso hotele potrditi pravil, dokler Nemci v Ljubljani niso ustanovili svoje Turnvereina.«

Kot je zapisano v prvem »historično-statističnem pregledu delovanja telovadnega društva Sokol«, pa »ta čin nikakor ne upeha narodnega gibanja, ampak uči se telovadbe 60 narodnjakov, predno so še bila pravila potrjena, in predno druga živjača pride na dan, da Slovenec mora dovoljenje svojega društva čakati celo leto, za kar se Ljubljanskemu turnvereinu odmeri samo mesec čakanja: Bog ve vsled katerih intrig in imenitnih telegrafičnih instrukcij!«

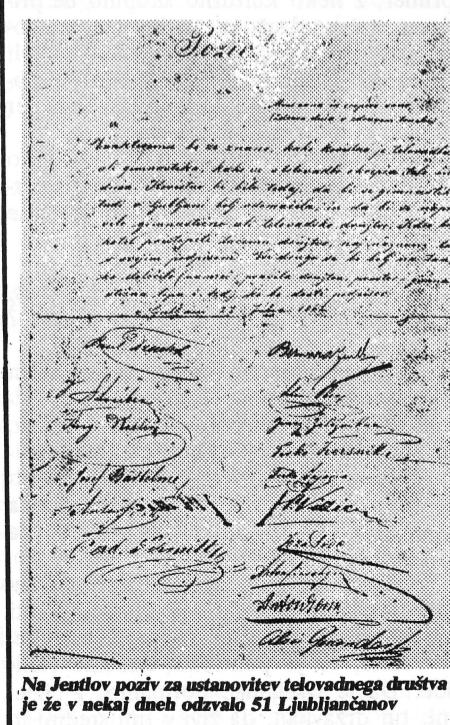
Cisto enake težave so imeli v Pragi ob ustanavljanju svojega Sokola leto dni prej. Že decembra 1861 so namreč češki telovadci predložili oblastem osnutek pravil za telovadno društvo, ki pa po prepričanju državne uprave niso bila dovolj dobra. Šele ko je bil leta 1862 ustanovljen »Prager Männerturnverein«, so lahko v Pragi ustanovili tudi češko društvo, ki pa se tedaj še ni imenovalo Sokol »iz bojazni, da bi bilo to ime morda v oviro ustanovitve društva.« Vendar so v vsakdanjih pogovorih že od vsega začetka imenovali to društvo Sokol, ki je »že davno v vseh češko-slovaških deželah živel v ustini ljudstva«. Ustanovnega občnega zabora se je v preurejene telovadnici udeležilo 70 članov. Pred ustanovnim zborom se je »brez vpisnine in brez zaveze plačevanja vstopnine (članarine) našlo 105 članov. Po občnem zboru pa se je oktobra kot gotovih udov vpisalo 79 društvenikov, ki so tedaj kot prvenci društva za imenovati.«

Nov zgodovinski položaj za Slovence

Znano je, da takrat še ni bila ustanovljena Jugoslavija kar v celoti. Utemeljena je bila država južnih Slovanov nekdaj habsburškega ozemlja. Njen vrhovni organ je bilo Narodno vijeće (svet) Slovencev, Hrvatov in Srbov v Zagrebu, njeno ime Država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Vrstni red imen narodov je izrazil veliko vlogo Slovencev pri njenem nastanku. Združevala je vse Jugoslovane habsburške monarhije razen vojvodinskih Srbov, ki so neposredno pridružili Kraljevini Srbiji. Do združitve Države SHS s Kraljevino Srbijo, ki se ji je medtem priključila še Črna gora, je prišlo 1. decembra 1918. V mesecu dni samostojnega obstoja Države SHS se je zapletala problematika zedinjenja, ki se je 29. oktobra v Ljubljani zdela tako brezproblemska. Zedinjevanje se še ni odkrito povezovalo z razlikovanjem zmagovalcev in premagancev, je pa konec koncev izrazilo razmerje dejanske moči. O premagancih se je govorilo pozneje, v polemikah v skupščini vidovdanske Jugoslavije. Vse to je že novo poglavje zgodovine.

Dejanje z dne 29. oktobra 1918 je Slovence postavilo v bistveno nov zgodovinski položaj, na kakršnega so bili le slabo pripravljeni. Programa ali akcijskega načrta za način vključitve Slovencev v širšo jugoslovansko skupnost in za zagotovitev njihovega mednarodnega položaja, predvsem glede vprašanja meja, ni pripravila nobena stranka niti sam Narodni svet v Ljubljani ne. Samo dvoje je bilo v tem Svetu jasno in nesporno: proč od Avstrije in v Jugoslavijo! Na popolnom sa mostojno slovensko državnost nihče ni računal ali o njej govoril.

Če bi govorili v današnjem sestankarskem jeziku, je bila zadnja točka dnevnega reda tega zgodovinskega sestanka v provizorični telovadnici na Dunajski cesti v Ljubljani »Razno«. Ni znano, pod kakšno točko so obravnavali raznoterosti, vendar je nesporno, da so pod točko vsekakor »enoglasno sklenili, pevski zbor družno z čitavnicu osnovati.. Že dva meseca po tem dogodku pa je bila prva Sokolova veselica, na kateri je predsednik dr. Costa – malo za šalo in še več zares – že ocenil nekatere mejnike v dotedanjem sokolskem gibanju. V zapisniku o tem družabnem dogodku je zapisano: »Vvodni govor je imel predsednik dr. Costa, v katerim je naglasoval štiri imenitne dobe iz zgodovine Južnega sokola: 1. doba, ko smo na rešenje naše prošnje za ustanovitev leta in dan čakali, 2. doba, ko so naše pravila obvezali in skrčili, da je jo, 3. doba, da se je po agitacijah Švabov v nemške vlade drugo telovadsko društvo v Ljubljani napravilo in sicer naših zagotovljenih udov odcepilo; to so tri žalostne dobe; četrtta, vesela, pa je, da Sokol dobro stoji, da ima toliko prijatkov in podpore in da se je danes tukaj sobralo mladih čverstih Sokolov v veselje.«

Na Jentlov poziv za ustanovitev telovadnega društva se je v nekaj dneh odzvalo 51 ljubljancov

Praporsček Južnega sokola Frank Drenik (prejšnje stoletje)

Pet let pontifikata Janeza Pavla II.

VATIKAN, oktobra – Ko je prišlo veselo oznanilo »habemus papam«, so nekateri mislili, da je novi papež črnec. Že na konklavu se je postaren italijanski kardinal vedno bolj nemirno spraševal, kdo je ta »Bottiglia« (Wojtyla), čigar ime je vse pogosteje slišal. Konklave je trajal od 14. do 16. oktobra. Na ta dan je bil izvoljen tretji papež tega leta 1978. Danes, pet let pozneje, se lahko ob spominu na te dogodke samo nasmehnemo.

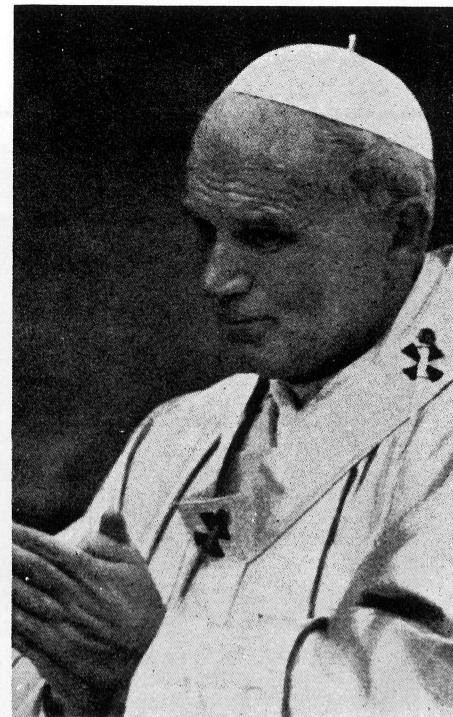
Wojtyla je zdaj gotovo ena najbolj znanih in najbolj markantnih osebnosti našega časa. Da, nekateri trdijo, da je tako močno stopil v ospredje, da je Cerkev ostala v njegovih senci. Kardinali, zbrani za zaprtimi vrati Sikstinske kapele, so takrat gotovo pokazali veliko držnost in domišljijo, ko so po 45 letih prvič izvolili papeža, ki ni bil Italijan. Toda nekateri mislijo, da so kardinali volivci dobili več, kot so pričakovali.

»Cerkev na pragu leta 2000

Knjigovodskega obračuna teh petih let ni težko napraviti. Lahko rečemo, da je to papež, ki je na dvajsetih potovanjih obredel ves svet, od Filipinov do Zaira, od Poljske do Brazilije. Papež, ki je izdal tri okrožnice, v katerih je med drugim začrtal »človeka kot pot Cerkev« in opozoril da ima človekovo delo prednosti pred kapitalom. To je tudi papež, ki je utišal nemirne teologe – Künga, Pohiera, Schillebeeckxa in druge – ki širijo dvom o cerkevih dogmah in so mu, kot mislijo nekateri, bolj zopri kot zagrizeni tradicionalist Lefebvre. To je papež, ki je nadaljeval poskuse svojega predhodnika, da bi ukrotil rimsko Kurijo in uredil vatikanske finance – prvo z več uspeha, slednje s precej manj. Janez Pavel II. je tudi papež, ki sanja o krščanski Evropi, papež, ki na vsakem koraku brani versko svobodo kot vrhunec človekovih svoboščin in obsoja zatiranje, a obenem tudi vsakršno nasilje, tudi upor izkorisčanah.

Toda pri Wojtyli se ne moremo zadovoljiti samo s knjigovodsko bilanco. Janez Pavel II. je predvsem papež velikega projekta, velikega poslanstva: vdihnuti Cerkvi na pragu leta 2000 novo moč. Kajti po njegovem samu božja resnica lahko reši človeka pred usodnimi posledicami sadov njegovega nebrzdanega uma in samo Cerkev lahko prinese razvrnemu svetu novo ravnotežje.

Temu poslanstvu je podrejeno vse, kar je povezano z delovanjem tega papeža: karijzma, potovanja, zahteve po disciplini, enotnosti, spoštovanju verskega nauka. Zakaj če hoče biti Cerkev močna, morajo biti verniki samozavestni in enotni. Ta papež, »prvi, ki ni narejen iz plastike«, kot je rekel neki veleposlanik, je s čvrstim korakom in s križem, ki je obenem žezlo in palica, stopil pred božje ljudstvo in ga že prvega dne pozval: »Ne bojte se! Ná stežaj odprite vrata Kristusu!«

gi ga hodijo gledat predvsem zato, ker je superstar, in ne zato, ker je duhovni voditelj. Toda nobenega dvoma tudi ni, da mu mnogi ploskajo ne samo zato, ker se jim zdi, da jih pod tem papežem ni treba biti sram, da so kristjani, ampak tudi zato, ker jim je njegova samozavest opora v človeški stiski. Ali je to trajen učinek, je težko reči. Po nekaterih informacijah se je ponekod v zadnjih letih spet povečalo zanimanje za duhovniški stan, ki je že nekaj desetletij v hudi krizi.

Pravijo mu tudi papež gotovosti ali neomajnih prepričanj. Če se ga tudi znotraj kdaj poloti dvom ali negotovost, tega navzven ne pokaže. Ne zdi se mu, da je v Cerkvi v današnjem svetu prostora za dvom. Nasprotno, lahko bi rekli, da je dvom po njegovem najhujši sovražnik današnjega katoličana. Morda si je tako mogoče razložiti, da odklanja nova teološka iskanja, ki segajo na polje dvoma, da ne kaže razumevanja za notranji pluralizem v Cerkvi in da ga ne pritegne dialog z drugimi kulturami. Vera lahko po njegovem samo daje, nima kaj sprejemati. In če hoče dajati, mora biti močna in enota.

Karol Wojtyla je evropski papež, čeprav so njegovi pogledi na svet glede na prejšnje papeže kljub temu »ekscentrični«, kot je duhovito zapisal nekdo. Z drugimi besedami, Janez Pavel II. tudi iz Rima gleda na svet s krakovskimi očmi. Toda to še ne zadostuje, da bi lahko rekli, da Janez Pavel II. ni evrocentričen papež. V svojem odnosu do »mladih cerkva« je sicer pozoren, vendar v bistvu tradicionalističen. Toda kljub temu je samo dejstvo, da ni Italijan, precedens in izjema. Danes ni več ne senzacija ne škandal, da papež ni Italijan. Umetnost je torej vprašanje, ali bo Wojtylov tradicionalizem enotno obarval vso svetovno Cerkev ali pa se bo v času tega pontifikata nadaljeval prodor pluralizma, ki bi moral po logiki razvoja, kot v drugih svetovnih organizacijah, pripeljati do prerazporeditve moći v korist neevropskih držav. Da bi odgovorili na to vprašanje, pa je pet let vsekakor prekratko obdobje.

ANDREJ NOVAK

BELI MENIHI

Stički samostan je iz dušnopastirskih nagibov ustanovil oglejski patriarh Peregrin, ki je zasedel patriarški prestol leta 1132 in umrl 1161. Ko je prevzel obširno škofijo, ki je segala do Drave, je kmalu spoznal, da krščanstvo v slovenskem delu njegove škofije še ni pognalo dovolj globokih in trdnih korenin. Zato se je odločil, da na Kranjsko, kjer takrat še ni bilo nobenega samostana, povabi cistercijane, ki naj bi mu pomagali pri poglabljanju in utrjevanju verskega življenja med Slovenci.

Prvi menihi so prišli v Stično iz Francije, iz samostana v Morimondu, ki je bil leta 1115 določen, naj širi cistercijanski red proti vzhodu. Zemljische, na katerem stoji stički samostan, je bilo v 12. stoletju last višenjskih plemičev. Ti so svoje zemljische Zatičina prepustili patriarhu Peregrinu, ki jim je dal v zameno zemljische v Šentviški župniji, ki je kot prafara pripadala oglejski Cerkvi. Tudi prvi menihi so stanovali v Šentvidu in od tam vodili zidanje samostana. Dne 7. julija 1135 se je začelo v Stični redno samostansko življenje, leta 1136 je patriarch izdal stičko ustanovno listino in tedaj je verjetno prišel tudi prvi opat Vincenc, cerkev pa je patriarch posvetil 8. julija 1156.

Patriarh je dal stičkemu samostanu trdno gospodarsko podlago, kakor so zahtevala redovna pravila. S svojimi darovi so podprtli Stično plemički dobrotniki, ki so želeli biti pokopani v samostanu, da bi redovniki zanje molili. Do leta 1539 so našeli 230 takih dobrotnikov ali ustanoviteljev, papeži in patriarhi pa so ji pridružili različne župnije. Leta 1771 je bilo pod jurisdikcijo stičkega opata 37 župnij, pod jurisdikcijo ljubljanskega škofa pa 23!

V viharnem toku zgodovine

Stički samostan in cerkev je sezidal znameniti stavbenik Mihael, ki je prišel z menihi iz Francije. Samostanska cerkev spada med največje cerkvene stavbe na Slovenskem: dolga je 60,88 m, široka 20,35 m, visoka 13,50 m. Cerkev je nastala v romanski dobi in je kljub mnogim prezidavam ohranila vse bistvene sestavnine romanske bazilike. Prezbiterij se je prvotno končal s peterimi polkrožnimi apsidami. Po svoji izvedbi je stička cerkev edinstvena in se uvršča med najzanimivejše primere zgodnjega cistercijanskega stavbarstva v Evropi.

Od leta 1136 do danes se je v Stični zvrstilo 56 opatov in velika

večina med njimi so bili veliki in sveti može, ki so uspešno vodili samostansko družino, le v 14. stoletju, ki je bilo žalostno v oglejski in vesoljni Cerkvi, je padlo nekaj sence tudi na stički samostan. V 15. in 16. stoletju je Stična veliko trpela zaradi Turkov, ki so v letih 1471 (Jurčič: Jurij Kozjak) in 1528 samostan zavzeli, oplenili in opustošili. Kmečke upore in protestantizem je Stična preživel brez večjih pretegov. In prav v teh preskušnjah in stiskah se je pokazala notranja moč Stične, ko je v baroku zopet vstala močna na znotraj in zunaj.

Potem pa je prišlo usodno leto 1784, ko je v Avstriji vladal cesar Jožef II., državnični državnega absolutizma in prosvetlenstva. Brezobzirno je posegal v versko življenje, odpravil cerkvene bratovščine in se slednjic spravil tudi nad samostane. V vsej Avstriji je zatrl nad 800 različnih samostanov, v Sloveniji pa 55. Razpustitvena odločba za Stično je bila izdana 4. oktobra 1784, 25. oktobra pa so morali menihi samostan zapustiti. Opat Taufferer je odšel v Ljubljano, kjer je čez pet let umrl, patriarh in bratje pa so se razkropili po drugih cistercijanskih samostanah ali pa so odšli na župnije. Tudi v Stični je bila ustanovljena župnija, ki pa so jo prevzeli škofijski duhovniki. Samostan je desetletja sameval, potem so v njem nastanili ljudsko šolo, davkarijo, sodnijo ter kaznjenice. Leta 1898, torej po 114 letih, je cistercijanski samostan Mehrerau ob Bodenskem jezeru od države kupil stički samostan in nekaj zemlje in nato se je zopet začelo redovno življenje, ki zadnja leta lepo napreduje.

Neizmerno kulturno bogastvo

Vsa na kratko moram omeniti še velike zasluge, ki si jih je Stična pridobila za kulturo, gospodarstvo, znanost in umetnost na slovenskih tleh. V samostanu je bila bogoslovna šola in znamenita pisarska delavnica (skriptorij), v kateri je nastalo največ in najlepših latinskih rokopisov pri nas. Hranijo jih na Dunaju in v Ljubljani. Bogata in dragocena je bila samostanska knjižnica, ki je ob razpustu štela 2663 zvezkov. Žal je mnogo uničenih – kakšna škoda za našo kulturo! V letih 1420–30 je nastal znameniti „stički rokopis“, ki obsega slovenske molitve, splošno spoved in velikonočno pesem v slovenskem jeziku. Cistercijani so bili veliki stavbarji, kar smo videli ob njihovi cerkvah, ki so bile v njihovi upravi. Stički opati so bili v živahnih zvezah z vodilnimi kulturnimi delavci na Slovenskem, opat Taufferer je leta 1770 izdal krščanski nauk, ki je doživel več izdaj.

Ob geslu „moli in delaj“ so stički menihi mnogo storili tudi za gospodarski in gmotni napredek slovenskega človeka. Pospeševali so poljedelstvo, uvedli železen plug in drugo orodje ter k nam prinesli nove sadne in žitne vrste. Zidali so mostove in napravljali ceste ter pospeševali trgovino. V samostanu so imeli lekarno in patra ali brata zdravnika, ki je pomagal ljudem tudi zunaj samostana.

O Stični so mnogo pisali naši zgodovinarji, pisatelji in umetnostni zgodovinarji. Najobširnejše je o njej spregovoril pisatelj Ivan Zorec, ki je ob 800-letnici samostana zasnoval povest v štirih delih Beli menihi, ki je v letih 1932–37 izšla pri Mohorjevi družbi.

Stična: pogled na cerkev in del samostana

Nepolitična političnost

Janez Pavel II., slovanski papež, o katerem so sanjali poljski romantiki, škof z okopov na mejah krščanstva, hoče vdihnuti srčnost kristjanom, pomehkušenim od blaginje, oslablim od notranjih dvomov in stisk, skušanim od potrošništva, prestrašenim od zatiranja ali pa tudi malo bolj skromnim po srečanjih z »znamenji časa«, ki prinašajo toliko dvomov in toliko novih vprašanj. Nič takega, kar bi lahko navdalo z malodrušjem krakovskega nadškofa, ki se je s prižnico vse življenje boril proti tem občutkom. Kako naj Cerkev širi resnico, ki je današnji svet tako potreben, če se verniki skrivajo v katakombah?

Posodobljena konservativnost

Gotovo pa je, da neverjetna samozavest, ki jo kaže ta papež, ne sloni zgolj na namišljenih kategorijah ali zmotnih ocenah. Resda so mnozice, ki se zbirajo povsod na njegovih potovanjih, deloma tudi organizirane in mno-

SLOVENSKE ŽELEZNICE

Rezultati poslovanja Slovenskih železnic so letos bistveno boljši kot lani, čeprav je v nujno potrebnem skladu pritekla le tretjina predvidenega denarja. Na območju Ljubljana je količina pretovorjenega blaga za 9 od sto večja. Porast je predvsem posledica povečanega števila prevozov na notranjih relacijah a mednarodni transport kaže znake upadanja.

Število potnikov v notranjem prometu še vedno narašča in je bilo do konca septembra za 5% večje kot v enakem obdobju lani. V spalnikih in zelenih vlačnih so zabeležili 28 odstotno povišanje prometa.

V zadnjem času je prišlo do velikih težav pri izvozu izdelkov, ki potujejo po železnici. To se je zgodilo ker primanjkuje vagonov in zato ker jih na mejnih postajah uporabljajo sosednje železnice.

HRANA ZA VSAKOGAR

Pravica jesti, da bi potolažili lakoto, je človekova pravica, ki nikoli ne zastara, in ki vsebuje obveznost zagotoviti vsem ljudem redno prehrano.

Tako je povedal papež Janez Pavel II., ko je sprejel delegacije 156 držav, udeleženk zasedanja organizacije ZN za prehrano in kmetijstvo v Rimu.

Papež je tudi dodal, da je nujna nova gospodarska ureditev v svetu, ki bi zagotovila razdelitev svetovnih bogastev v prid državam v razvoju.

gustav januš

iz pesniške zbirke

pesmi

Pesmi (torej: pesmi — psi) je prva pesniška zbirka koroškega pesnika in slikarja, učitelja iz Področja Gustava Januša (Državna založba Slovenije 1978, 42 strani, 33 pesmi). Naslov hoče povedati, da gre za pasje ponižane in izigrane koroške Slovence.

N A Š A V A S

Na belo steno
sem obesil sliko naše vasi.
Lepa je ta naša vas.
Na sredi stoji cerkev
v gotskem slogu in
okoli nje so strnjene
druga ob drugo
rumene, bele in zelene hiše
in v vsaki hiši nekdo stanuje:
v rumeni družina, ki
ima pet otrok.
Lani so imeli nesrečo:
nekdo je povozil mačko,
ki so jo imeli vsi tako radi.
V zeleni družina, ki
ima dva otroka, fanta in
deklico, kakor sta si mati
in oče želetela. Vsi so srečni,
ker imajo vsi isti okus:
vsi namreč zelo radi jedo
svinjsko pečenko.
In v beli hiši je trgovina.
Kupiš lahko vse, kar
potrebuješ za življenje,
o vseh svetih so celo prodajali
svečke in lučke za na grob,
o božiču pa okraske za
božično drevo in

o veliki noči zajčke, pri
katerih so imeli smolo,
ker sta dva padla na tla
in se zdrobila, bila sta
pač iz čokolade.
Še ena hiša se vidi na sliki,
ki je rumeno pobravana: to
je vaška gostilna.
Ker stoji blizu cerkve, gre
tja po maši veliko ljudi, ki
tam pijajo in pojajo: najrajši
pač pesni, ki pojajo o ljubezni,
o polju, o glazku, o vincu
rumenem in o mladosti.
Škoda je samo, da morajo
gostilno opolnoči zapreti.
Vsi ljudje te vasi
pa hodijo v gotsko cerkev
z baročnim oltarjem ne samo
k maši in spovedi,
tudi zelo radi k porokam.
Samo če kdo umre,
tedaj ga morajo nesti tja.
In čisto zadaj se vidi
še lipa, ki je stara menda
čez tristo let.
Votla je že in trhla,
morali bi jo posekatki —
škoda za našo vas.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE

Enciklopedija Slovenije bo v šestih zvezkih vsebovala približno 8000 stvarnih in 6000 biografskih gesel.

Tako je skleni Svet enciklopedij pri predsedstvu RK SZDL Slovenije.

Od založbe Mladinska knjiga pričakujejo, da bo do spomladi 1984 pripravila predlog za novo finančno ovrednotenje projekta.

Kranj — gorenjska metropola

VINJENOST PROBLEM

Število prometnih nesreč, ki število prometnih nesreč, ki so se v Sloveniji zgodele zaradi alkohola v zadnjem času hitro narašča. V primerjavi z enakim obdobjem lani je vinjenih voznikov vedno več.

Te nesreče seveda še pomnoži dejevno in megleno jesensko vreme.

Lani so vinjeni vozniki povzročili na slovenskih cestah kar 430 prometnih nesreč z mrtvimi in ranjenimi. Miličniki pa so odvzeli 16.388 voznih dovoljenj.

Da bi zaščitili pešce so prometne oblasti izdale nalog, po katerem bodo morali pešci biti obvezno opremljeni z odsevniki, kadar je vidljivost zmanjšana. To pravilo bo obvezno za vsakogar od 1. februarja 1984 dalje.

JADRNICHE V RADENSKI

V prihodnjem letu bodo v Radenski zgradili 20 jadrnic, katere bodo potem izposojevali turistom na Jadranu.

Za razliko od drugih domačih izdelovalcev, ki na leto zgradijo 45 jadrnic in jaht so v Radenski izdelavo svoje prve jadrnice uporabili kovinske materiale, ne pa izredno drage uvožene plastične snovi.

Jadrnice bodo dolge 8.89 m, široke 3.15 m in visoke 2.15 m. Jambor bo visok dvanajst metrov. Opremljene bodo tudi z motorjem močnim 13 kW.

Primerne bodo tudi za plovbo po plitvi vodi. Imajo pet ležišč, kuhinjo in poseben sanitarni prostor.

Oddajali jih bodo v najem navtičnim klubom po Jadranu in si obetajo za enotenski najem 2000 do 3500 nemških mark.

Kranj je mesto s 33 522 prebivalci. Arheološki sledovi sežejo v prazgodovino, sodobna močno razvita industrija opravičuje njen polet v prihodnost. Prebivalci kranjske prinaselbine so se ukvarjali z živinorejo, poljedelstvom in lovom, sodobni ljudje pa, ki poseljujejo Kranj, so za tekočim trakom v tovarnah, proizvajalci na najvišjem nivoju. Različni „cesarji“ so mu v teku stoletij vladali in krojili usodo. V letu 1883 se je praznovala 600 letnica, od kar smo Kranjci zvesti podaniki avstrijski, kar je menda ganilo samega cesarja Franca Jožefa I. in si je mesto štelo v „izredno čast, da je sprejelo v svojem obzidju 16. julija

1883 Njegovo Veličanstvo presvetlega cesarja“. Poleg svetih trenutkov so imeli Kranjčani tudi gremkih. Sredi 16. stoletja jih je kar trikrat ustrahovala kuga — imenovali so jo črna smrt. Kranjčani so se tedaj zatekali „v cerkvico pungrško, da bi jih rešil Bog na priprošnjo sv. Sebastijana grozovite morilke“, pa tudi kolera je „Kranjce klicala k pokori“, zadnja vojna je zahtevala 350 kranjskih žrtev.

V listinah se Kranj prvič omenja šele leta 1256, nekoč je imelo tudi svoj grb, enoglavega, nekronanega orla rdeče barve; dalj so ga mestu Andeški škofje.

LECTOVA SRČCA

Na prste ene roke bi lahko prešteli tiste obrtnike v Sloveniji, ki se še ukvarjajo z izdelavo lectovih srč. Med njimi sta tudi Viktor in Rozalija Petanjko iz Sentjurja. Viktor se je te obrti oprijel že pred tremi desetletji, ko se je bil v Somboru izučil za medičarja. Odkar živita in dela Petanjkova v Sentjurju, sta medičarja obšla ničkoliko sejmov in drugih shodov po domačih in sosednjih občinah, kjer je po vaseh med ljudmi še v navadi, da si poklanjajo pisano okrašena srca z ogledalci na sredini in z različnimi šaljivimi in ljubezenskimi napisi.

Toda, kdo bi si misil, da imajo tudi tovrstni obrtniki težave z reproducjskim materialom. Po jelenovo sol in krompirjevo moko se je treba zapeljati čisto na konec Mariborske ceste – v Avstrijo, kajpak.

MATEJA PODJED

POMANJKANJE VODE

Težave, ki smo jih imeli v Viktoriji v preteklem letu so precej podobne o-nim, ki jih imajo sedaj po Evropi, ko je povsod upadel nivo rek.

Tudi Slovenija je prizadeta. Tako so ugotovili, da v zadnjih treh desetletjih pretok Save še ni bil tako nizek, kot je to jesen. Saj dosega komaj 59,5 kubičnega metra na sekundo – v 200 letih izmerjen najnižji pretok je bil celo samo 48 kubikov na sekundo.

DELO MLADIM

Upokojenci zveznega in mestnega sekretariata za notranje zadeve – kar bi bilo verjetno najblizje istovetiti z upokojenimi policaji tu pri nas – od novega leta dalje ne bodo več varovali objektov in imovine v Beogradu. Z njihovim odhodom bo prostih okoli 1500 delovnih mest, na katera bodo sprejemali nezaposlene mlade z različno stopnjo izobrazbe in s končanim posebnim rečajem ter opravljenim strokovnim izpitom.

50 LET MARIBORSKEGA ARHIVA

V Mariboru so proslavili 50-letnico pokrajinskega arhiva. Ustanovljen je bil kot banovinski arhiv leta 1933 in je spredel arhivsko gradivo že leta 1903 ustavljenega zgodovinskega društva in mariborskega muzeja. Nemci so med zadnjo

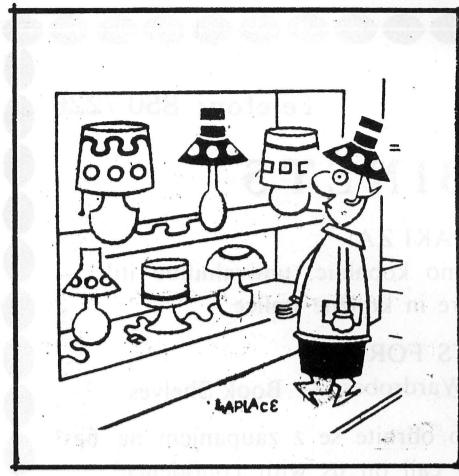
vojno odpeljali velike količine mariborskih arhivov, ki pa so jih leta 1948 iz Avstrije vrnila, v Slovenijo pa se je vrnila tudi večina gradiva iz časov Avstro-Ogrske.

Pokrajinski arhiv Maribor je drugi največji v Sloveniji.

REKORDNE CENE

V primerjavi z lanskim decembrom so cene v Jugoslaviji poskočile že za 41,9%.

Samo v enem mesecu, to je od septembra do oktobra so cene poskočile za 4,9%. Tako so presegli rekord iz leta 1981, ko so se zvisale za 39,3%.

GOVEDINA Z OHROVTOM

Potrebujemo: 350 g govedine, 2 kosti, 1 liter vode, šopek jušne zelenjave, lоворjev list, pol žličke soli, nekaj poprovih zrn, malo timijana, 350 g krompirja, 500 g ohrovtja, 1 čebulo, 1 žlico masla ali margarino, sol, poper, 3 žlice smetane, 1 rumenjak, 1 žličko nastrganega hrena (iz kozarca), muškatni orešek. Meso in kosti damo v lonec. Zalijemo z litrom vode. Počasi segrevamo, da voda zavre. Juho kuhamo na majhnem plamenu 2 uri in pol. Po eni uri dodamo očiščeno in narezano jušno zelenjavjo in začimbe in dišave.

Medtem, ko kuhamo juho, pripravimo krompir. Olupimo ga in

narežemo na kose. Damo ga v kozico, prelijemo s toliko vode, da je pokrit, solimo in kuhamo 25 minut. Potem ga odcedimo.

Pripravimo tudi ohrovt: zunanje liste odstranimo. Liste odluščimo, oplaknemo pod vodo, nato jih narežemo na široke rezance. V kozici segrejemo maslo ali margarino. Na maščobi prepržimo drobno sesekljano čebulo, da postekljeni. Dodamo narezani ohrovt, premešamo in prepržimo. Solimo in popramo, zalijemo z nekaj žlicami mesne juhe, nato dušimo ohrovt v po-kriti kozici 20 minut.

Smetano razmešamo z rumenjakom in hrenom. Zamešamo jo med ohrovt. Ne kuhamo več, ker se rumenjak sicer sesiri.

Meso vzamemo iz juhe, narežemo ga prečno na smer vlaken.

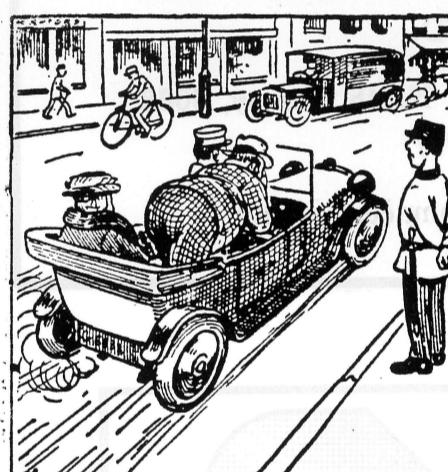
Kozamurnik

17. Nato sta jo z gospo Kozamurnico mahnila v mesto. Kmalu sta našla trgovca z avtomobili. Gospod Kozamurnik si je izbral čeden avtomobilček. „Kako pa se bom sedaj naučil šofirati?“ je zaskrbljeno vprašal. „To bomo že kako naredili,“ je odvrnil trgovec in pritisnil na zvonec.

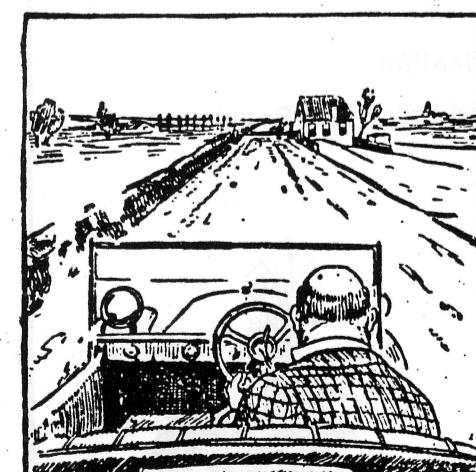
19. Končno je gospod Kozamurnik rekel: „Tako, sedaj pa že znam. Tukaj imate nekaj drobiša. Vrnite se k svojemu mojstru. Sam hočem odpeljati novi avtomobil domov. To bodo Šentpetrčani zizali!“ — Šofer pa je le pomislil: „Sem pa res radoveden, kako bo šlo!“

18. V prodajalno je stopil lepo oblečen šofer. Povabil je gospoda in gospo v avtomobil in se z njima odpeljal v mesto. Med vožnjo je razkazal in razložil Kozamurniku vse potrebne prijeme. Zdaj pa zdaj je moral gospod Kozamurnik še sam poskusiti. Res mu je šlo že kar dobro izpod rok.

20. Gospod Kozamurnik je brez nesreče zapustil mesto. Zdaj pa so se začele težave. Veter mu je strgal nedeljski klobuk z glave in ga v največje veselje vseh žab odnesel v mlako. Toda gospod Kozamurnik je bil preveč v skrbeh, da bi mislil na klobuk. Zakaj neki?

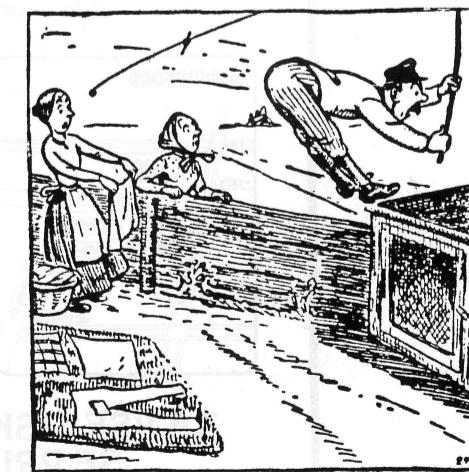
21. Pozabil je namreč, kako mora avto ustaviti. Poskušal je na vse načine, toda voz je vedno hitrejš drvel po cesti. Z grozo se je bližal mitnici, kjer je bila cesta zaprta s tramom.

23. In glej, čudež se je zgodil! Avto gospoda Kozamurnika se je s strašnim treskom in ropotom zaletel v tram. Hanzej Ribič, ki se je nanj naslanjal, je sfrčal skozi odprtva vrata naravnost v hišo in ...

22. Pri tramu je stal gospod dacar Mrčina. Razgovarjal se je z Hanzejem Ribičem. Ta je bil silno slabe volje, ker že ves dan ni nič uzel. „Danes ne prijemajo. Če se ne zgodí kak čudež, pridev drevi domov s prazno malho.“

24. . . . skozi zadnja vrata naprej v imenitnem loku preko vrta. Na vrtu je stala gospa Mrčinova, ki je belila perilo. Razgovarjala se je s svojo priateljico, gospo Tresorepčevno. Ženski sta od strahu kar odreveneli; takega letala še svoj živ dan nista videli.

VAŠA DOMAČA TURISTIČNA AGENCIJA

DONVALE TRAVEL

1042/1044 DONCASTER ROAD,
EAST DONCASTER, VIC. 3109
TEL.: 842 5666 (ALL HOURS)

Obiščite našo pisarno ki ima lastni prostor za parkiranje. Po želi pridemo tudi na vaš dom. Z nasveti pri načrtovanju in pri urejevanju Vašega potovanja po Australiji ali preko morja (pri nabavi potnih listov, viz...) Vam je na uslugo:

Private car park available. We also come to your home if you desire. Regarding any aspect of your travel requirements: Overseas, Inter-state, Cruises, Hotels (Passports, Passport photos, Visas, all travel documents etc...) Contact:

Eric Ivan GREGORICH

DONVALE TRAVEL SERVICE
1042/1044 DONCASTER ROAD,
EAST DONCASTER, VIC. 3109
TEL.: 842 5666 (ALL HOURS)

Ime GREGORICH je med viktorijskimi rojaki že od leta 1952 dobro poznano in na uslugo vsem, ki se odpravljajo na potovanje

ROJAKI ŽELITE PRISTNIH KRĀNSKIH,
ALI SLOVENSKIH PLANINSKIH KLOBAS
IN DOMAČEGA PREKAJENEGA MESA . . .

OBRNITE SE NA SLOVENSKO PODJETJE

JOHN HOJNIK SMALLGOODS
PTY. LTD.

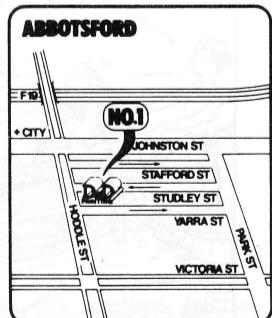
209 215 St. George's Road, North Fitzroy, 3068

Tel. 481 1777

Postreženi boste v domaćem jeziku

Pty. Limited

ZA VSE TISKARSKE USLUGE
SE PRIPOROČATA
DRAGO - DANICA ZOREC

1 STUDLEY STREET,
ABBOTSFORD, MEL., VIC. 3067
PHONE: 419 1733

JOŽE URBANČIČ

Telefon: 850 7226

KAL-CABINETS

STROKOVNJAKI ZA:

kuhinjsko pohištvo — mizarsko opremo kopalnic, umivalnikov itd. — vsakovrstne stenske omare in knjižne police.

SPECIALISTS FOR:

Kitchens — Vanity Units — Wardrobes — Book Shelves

Če gradite novo ali pa obnavljate staro obrnite se z zaupanjem na nas!
If you are building or renovating call on us with confidence!

3 Pamela Grove, Lower Templestowe, Vic.

Predstavljamo slovensko slikarsko in pleskarsko podjetje

SUNSHINE PAINTING SERVICE
PTY. LTD.

62-64 MONASH STREET, SUNSHINE, 3020
Tel. 311 1040, 312 1533

Lastnik: JIM KOROŠEC, Priv. 336 7171

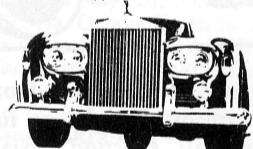
Svoji k svojim !

TONÈ ZAGORC

AVIATION MOTORS

(Next Door to Westgate Motor Inn)

9 Aviation Road,
LAVERTON, 3028
Telefon: 369 1363

• Splošna avtomehanika

FOR COMPLETE CAR CARE SERVICES

- Dynamometer Tuning
- Distributor Analysis and Modification
- Computer Wheel Alignment and Front End Repairs
- Electronic Wheel Balance
- Discount Tyres
- All Types of Repairs

FREE QUOTES

• Športna puškarna

Prodaja Lovskega orožja in municije